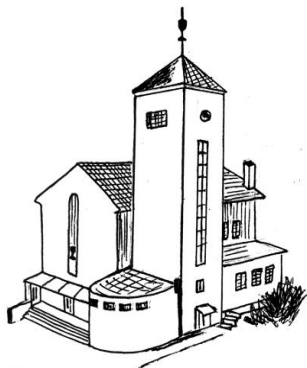

Adventní Sborové listy 2015

Českobratrská církev evangelická, sbor Mšeno u Mělníka

Vyvýšen bude jedině Hospodin

„Ponížen bude zpupný pohled člověka, sehnuta bude lidská povýšenost; v onen den bude vyvýšen jedině Hospodin.“ (Izaiáš 2,11)

Běžně okolo sebe slyšíme, že advent je dobou očekávání či přípravy na Vánoce, kdy si připomínáme narození Ježíše Krista. Pokoj, radost a veselí v koloritu vánočních koled. Je pravda, že poslední – 4. adventní neděle – je těsně před Vánoci. Máme vytvořenu představu, že právě v tomto období se musíme více soustředit na poselství s adventem spojené.

Ono je to však trochu jinak. Poselství adventu je poselstvím přípravy na příchod Hospodinova soudu či druhého příchodu Ježíše Krista – ne narozeného betlémského dítěte, ale Syna člověka, který po svém narození a mnohých dobrých činech a slovu byl ukřižován, byl vzkříšen, vstoupil na nebesa, odkud přijde soudit celou zemi. A každý z nás se na to musí připravit. Je to poselství, které platí po celý rok. Nevíme totiž dne ani hodiny, kdy náš soudce přijde.

Přesto – právě i v této době si můžeme připomenout, co nám chce sdělit prorok Izaiáš. Slovo tvrdé, důrazné a jasné. Určené každému z nás, každému člověku bez ohledu na jeho společenské postavení. Dříve nebo

později přijde ten, jemuž budeš skládat své účty. V den Hospodinova soudu neobstojí zpupný pohled člověka ani jeho povýšenost a pýcha. Jedině Hospodin bude vyvýšen. To nás může už dnes vést k pokoře.

Pokora je jednou z hodnot, kterou bychom mohli nazvat hodnotou křesťanskou. Dnes v souvislosti s přílivem uprchlíků do Evropy se objevují hlasy, že musíme bránit křesťanské hodnoty proti islámu. Často to říkají lidé, kteří nikdy dříve o křesťanství nehovořili, v Pána Boha nevěřili.

Pokud však chci skutečně hájit křesťanské hodnoty, musím vědět, které to jsou. Nestačí vyvolávat strach a nenávisť vůči islámu. Z Písma přece víme, že láska bázeň vyhání. A pokud chci hájit křesťanské hodnoty, musím začít s pokáním a přípravou na příchod Hospodina. A zároveň věřit, že Hospodin není bezmocná loutka. Izaiáš nám jasně zvěstuje, že bude ponížena zpupnost a povýšenost. Dodejme, že zpupnost lidská bez ohledu, zda jsem křesťan, muslim nebo ateista.

Michal Šimek

Ohlédnutí za konventem ve Mšeně

Letošní konvent Poděbradského seniorátu se konal 7. listopadu 2015 ve Mšeně. Pokud sahá moje paměť (a možná i starších pamětníků), hostil sbor ČCE ve Mšeně konvent poprvé. Jelikož se zasedání konventu konají na podzim, je docela pochopitelné, že konventuálové dávají přednost sezení ve vytopených sborových sálech. Kostely bývají v tomto období už hodně studené. A ve Mšeně sborový sál, kam by se vešlo asi 60 zástupců ze všech sborů, nemají. Řešení se však našlo – místo kostela jsme seděli v příjemně vytopené zasedací síni městského úřadu. Za tuto vstřícnost zastupitelům města Mšena děkujeme! Prostory městského úřadu se nám velmi líbily - jsou reprezentativní a útulné.

Hned po příjezdu jsme byli před obecním úřadem přivítáni bratrem místokurátorem Kozlíkem. Ten nás nasměroval, kam se máme ubírat dál. A v sále v prvním patře už čekal tým hostitelů – bratr farář Šimek, bratr kurátor Skopec a sestry Svobodová, Pavelková a matka a dcera Sadílkovy. Na stole měl každý konventuál obloženou housku a vzadu na stolech bylo mnoho dalších dobrot a samozřejmě konvičky s čajem a kávou.

Samotné „schůzování“ probíhalo ve svižném tempu. Vyslechli jsme si zprávy o tom, co se v Poděbradském seniorátu za uplynulý rok událo. Také jsme schválili uzávěrku hospodaření a odsouhlasili rozpočet na příští rok. A mezi zprávami probíhaly nejrůznější volby. Tou nejdůležitější byla volba náměstka seniorátního kurátora – stal se jím Tomáš Fér z Kolína. Také jsme zvolili na další roční období seniorátní farářku Miloslavu Hofmanovou.

Při polední pauze jsme stihli nejen dobrý oběd v restauraci U Zlatého lva, ale i prohlídku evangelického kostela. Bratr farář Šimek nás stačil ještě v krátkosti poinformovat o historii sboru i kostela.

Před odpoledním jednáním jsme si vyslechli informace o práci na novém evangelickém zpěvníku. Vyprávění bratra faráře Pavla Křivohlavého bylo velmi zajímavé, dokonce jsme si stačili zazpívat i několik nových písní. Potom jsme ještě projednali návrhy ze sborů a návrhy změn církevního zřízení. A pak už jsme jednání ukončili závěrečnou pobožností.

Na závěr nás ještě bratr Skopec pochválil, za příkladnou konzumaci kávy, ale vytkl nám, že v konzumaci ostatního občerstvení pokulháváme ☺. Takže jsme byli na cestu domů ještě obdarováni výslužkami!! A nejen to, ještě jsme měli za úkol si rozebrat krásně naaranžované suché vazby od sestry Svobodové, které zdobily všechny stoly v zasedací síni. (Suchou vazbu mám ještě stále doma na stole. Výslužka tak dlouho nevydržela ☺).

Jménem všech spokojených konventuálů děkuji mšenskámu sboru za organizačně velmi pečlivě připravený průběh konventu!

Dagmar Férová (odstupující náměstkyně seniorátního kurátorka, členka evangelického sboru v Lysé nad Labem)

Z konventu ve Mšeně

V sobotu 7.listopadu.2015 se bratr farář Jan Kašper s bratrem kurátorem Zdeňkem Tučkem účastnili 2. zasedání 32. konventu Poděbradského seniorátu, který se konal ve Mšeně v zasedací síni městského úřadu. Díky místu konání jsme se vyhnuli nastydnutí, které hrozí v našich nevytopených kostelech. Rozdíl teplot jsme si mohli porovnat při polední přestávce, jejíž součástí byla prohlídka kostela s výkladem

faráře Šimka ohledně historie sboru a výstavby kostela. Děni na konventu přihlížel radniční TGM...

Co nás zaujalo ve Mšeně:

- Zmínka o tom, že za protektorátu bylo Mšeno téměř pohraničním městem
- Zamyšlení bratra Kozlíka v místních sborových listech na téma „Dobré a zlé“
- Ze samotné schůze pak skutečnost, že se poprvé v dlouhé historii konventů vůbec nediskutovalo o reparticích a tyto byly hned schváleny
- Po 12 letech obětavé služby ve funkci náměstkyně seniorátního kurátora odstoupila na vlastní žádost sestra Dagmar Férová a do této funkce zvolil konvent bratra Tomáše Féra ze sboru v Kolíně
- Farář Pavel Křivohlavý nás seznámil obsírně s pracemi a atmosférou kolektivní dlouholeté přípravy Nového evangelického zpěvníku (NEZ). Bude vydán k výročí vzniku Českobratrské církve evangelické v říjnu 2018 a má obsahovat přes 800 písní. Během zajímavého zhruba hodinového výkladu jsme si společně zazpívali celkem 8 nových písní, z toho i jeden chorál v kostele při polední prohlídce.
- Bezvadné zajištění konventu po stránce organizační včetně občerstvení, poděkování jsme tlumočili bratru faráři Šimkovi.

Zdeněk Tuček (kurátor sboru Českobratrské církve evangelické v Brandýse nad Labem)

Konvent Poděbradského seniorátu očima mládeže

Konvent proběhl ve Mšeně 7. listopadu 2015, sešli se zástupci sborů našeho seniorátu a své místo zde měla i mládež, která byla také zvaná. Bodů programu bylo hodně, ale vše se v pohodě zvládlo. Velkou událostí byla volba nového člena seniorátního výboru. Dagmar Férová již nekandidovala a místo ní byl zvolen Tomáš Fér. Další zajímavou volbou byla volba seniorátní farářky Míly Hofmanové, která byla konventem zvolena na další období. Na konventech, kde jsem zatím byla, bylo vždy nejdelším bodem řešení finančních záležitostí, ale letos se tento bod odsouhlasil v rekordně krátkém čase a tím pádem se některé body z poledního programu mohly řešit již v dopoledním jednání. Bouřlivou a emocionální diskusi vyvolalo až téma Diakonie ČCE a to

hlavně sloučení středisek a zpráva současného ředitele. Po této náročné diskusi nás čekal již příjemný a všemi očekávaný oběd. Po obědě jsme navštívili kostel, vyslechli si povídání pana faráře a zazpívali si písni s hostem Pavlem Křivohlavým. Poté jsme se vydali zpět na městský úřad, kde následovala přednáška právě již zmiňovaného P. Křivohlavého o připravovaném novém zpěvníku. Po zajímavé přednášce se jednání opět vrátilo k posledním bodům programu. Všechny body se úspěšně zvládly dořešit a nezbylo než konvent zakončit pobožností a společnou písní. Co jsme s mládeží velmi ocenili, bylo, že celý den jsme si mohli dopřávat výborné pohoštění, které jsme ještě dostali i domů a navíc jsme dostali i svačinu, to jsme na konventu zažili poprvé a velice nás to potěšilo.

Zuzana Férová (zástupkyně seniorátního odboru mládeže na konventu)

Poděkování městu Mšenu za pronájem sálu radnice

Ve Mšeně dne 12. 11. 2015

Rada města Mšena

Vážené dámy a vážení pánové,

moc Vám děkuji za bezplatný pronájem sálu mšenské radnice včetně zázemí pro konání konventu Poděbradského seniorátu Českobratrské církve evangelické. Uskutečnil se minulou sobotu – 7. listopadu 2015. Účastníci konventu byli mimořádně spokojeni. Moc se jim líbil sál i jeho vybavení. Jeden z účastníků se vyjádřil tak, že to byl nejlepší konvent, který kdy zažil (tato akce se koná jednou ročně vždy na jiném místě).

K propagaci města Mšena jako takového přispělo snad i to, že každý účastník obdržel leták se základními informacemi o Mšeně včetně fotografie městských lázní.

V neposlední řadě bych také rád poděkoval paní Miluši Flíglové, paní Daně Jizbové, paní Ivaně Krúpové a paní Ivě Dohnalíkové za praktickou konkrétní pomoc při přípravě a konání konventu.

Zdraví Vás

Michal Šimek, farář evangelického sboru ve Mšeně

Zpráva o práci seniora a seniorátního výboru pro konvent 2015

Seniorátní výbor pracoval stabilně ve složení Martin Fér, Pavel Pistor, Dagmar Férová a Martin Zikmund. Ke schůzím se scházíme zhruba jednou měsíčně, vyjma prázdnin a na programu jsou všelijaké záležitosti sborů či kazatelů, které z titulu církevních řádů patří do agendy seniorátního výboru.

Jestliže v loňském roce tvořil velkou část této zprávy odstavec o rozhovoru sborů „O budoucnosti“ a o tématech souvisejících s rozvíjející se finanční odlukou od státu, tak letos – alespoň na úrovni seniorátní – tento rozhovor umlkl a zřejmě nijak zvlášť nepokračuje ani na úrovni sborů.

Další odstavec byl loni o sboru ve Zruči nad Sázavou – tam proběhly všechny úřední náležitosti a dle usnesení konventu a synodu byla převedena kazatelská stanice Uhlířské Janovice ke Kolínu (k 1. 12. 2014) a kazatelská stanice Ledec nad Sázavou ke sboru Opatovice v chrudimském seniorátu (k 1. 7. 2015). Zbytek sboru byl pak převeden pod pražský seniorát (k 1. 7. 2015), který zde jmenoval novou správní komisi. Seniorátu tak ubyl jeden sbor, nyní jich máme 21.

Příležitostí, kdy může seniorátní výbor více nahlédnout do situace sborů, jsou pravidelné vizitace. Letos jsme při nich navštívili sbory v Kutné Hoře, Libiši a Bošíně, vždy navečer v pracovní den, celý seniorátní výbor. Běžné vizitace probíhají většinou v dobré atmosféře. V Kutné Hoře nás potěšil vzájemný vztah kazatele a staršovstva a vnímali jsme ulehčení, které přišlo po splacení dluhů. V Bošíně snad už pomalu utichá neustálé vracení se k nevydařenému vztahu s bývalým kazatelem. V Libiši je vidět, že zde panuje přátelská atmosféra a do sborové práce se daří zapojit více lidí, finance tolik netíží. Také zde - na rozdíl od předchozích sborů - byla při vizitaci přítomna většina staršovstva.

Do sborů se také podíváme při pověřování nových staršovstev – letos byla zvolena a složila slib staršovstva ve Mšeně, Kovánci, Českém Brodu, Libiši (část), Velenicích a Libici. Nově se kurátorem stal ve Mšeně Luboš Skopec, v ostatních sborech zůstávají stávající kurátoři (Jan Šimonek, Petr Hamták, Barbora Blechová, Lubomír Váňa a Pavel

Pistor). Při březnovém setkání kurátorů seniorátu mluvil Miroslav Pfann o situaci církve ve Skotsku, kde trávil své studijní volno.

Nově do seniorátu na necelý rok do sboru na Mělníku přišla kazatelka Martina Lukešová, svou službu ukončila o prázdninách. Službu v plánovaném termínu skončil také Čestmír Siwek v Kovanci.

Nově byl jmenován seniorátní odbor pro práci s laiky, jehož předsedou je Martin Zikmund z Libice a členy Miroslav Pfann z Libiše, Jan Dobeš z Kolína a Ladislav Ruml z Mladé Boleslavi.

Polabská evangelická pout', která je chápána jako seniorátní setkání všech generací, se konala letos po dvanácté. Hostem byl Petr Gallus s tématem „Konfirmace včera, dnes – a zítra?“, dílnu pro děti měla spisovatelka Klára Smolíková („H.U.S. úplně světověj“) a skvělou baladu o upálení Mistra Jana Husa připravil s dětmi Jonatan Hudec.

Novinkou byl letos seniorátní zájezd do Ochranova, který iniciovali a zorganizovali manželé Štorkovi z Velimi. Velmi se vydařil a děkujeme jim za to! Doufáme, že tradice bude pokračovat.

Poděbradský seniorát byl spolupracujícím sborem Střediska Diakonie v Libici nad Cidlinou, to bylo od 1. ledna 2015 sloučeno do Střediska Diakonie Střední Čechy. Zprávu o tom, jak se novému celku daří, naleznete v jiném tisku konventu. Spolupracujícími sbory nového střediska a zástupce do dozorčí rady vysílají sbory v Libici, Kolíně, Benešově a Čáslavi, přibýt by měl i Český Brod, protože nově do střediska přibude domov pro seniory v Kostelci nad Černými lesy. Nesouhlas konventu se způsobem jednání při slučování středisek vzal synod na vědomí.

Senior a seniorátní kurátor se zúčastnili každoročního pracovního víkendového setkání seniorátních výborů se synodní radou. Spolu s Dagmar Férovou a Miroslavem Pfannem pak zasedání synodu v Praze. Stalo se tradicí, že na konci synodu probíhá večer představení některého seniorátu a v neděli synodálové káží v jeho sborech – v roce 2016 bude na nás, abychom se toho zhostili. Lat'ka daná východomoravským i pražským seniorátem je nastavena vysoko.

V letošním roce poprvé působila na třetinový úvazek seniorátní farářka Miloslava Hofmanová. Káže dvě neděle v měsíci a během roku sloužila ve většině sborů seniorátu, někde i několikrát. Během týdne pak vypomáhá ve sboru seniora v Poděbradech dle potřeby (maminky s dětmi, kavárnička, biblická pro děti, konfirmační). Její práce se

osvědčila, proto navrhujeme konventu, aby ji zvolil na další období za stejných podmínek.

Na závěr patří poděkování všem, kdo se všelijakým způsobem snažíte, aby vaše sbory byly místem, kde se lidé mohou setkat přiměřeným způsobem s evangeliem a byly společenstvími, ve kterých je dobře. Také děkuji těm, kdo na sebe navíc berete odpovědnost za práci seniorátu a církve. Zvláštní poděkování patří i sestře Dagmar Férové, které končí druhé období v seniorátním výboru ve funkci náměstkyně seniorátního kurátora a její bystrý úsudek, vnímavost, otázky k jádru věci a dokonalé zápisy byly velkou pomocí. Díky.

Martin Fér (senior Poděbradského seniorátu Českobratrské církve evangelické)

Krátce

Pietní vzpomínka na zemřelé se uskutečnila v úterý 3. listopadu 2015 ve zcela zaplněné kavárně Domova seniorů ve Mšeně. Připravil ji po dohodě s vedením domova a ve spolupráci s aktivizačními pracovníky Denisou Frydrychovou a Lukášem Broncem mšenský evangelický farář Michal Šimek. Během komponovaného programu složeného s hudby, četby textů z bible a modliteb přečetl jména všech obyvatel domova, kteří zemřeli od začátku listopadu 2014 až do doby konání vzpomínky.

xxx

Beseda na téma "Otevřeno uprchlíkům?" se uskutečnila v pátek 13. listopadu 2015 od 18 hod. v modlitebně vedle evangelického kostela. Alena Fendrychová - koordinátorka pro práci s migranty a uprchlíky Diakonie ČCE referovala o statistikách počtu uprchlíků v České republice v posledních letech. Zmínila se o důvodech a příčinách současného proudu uprchlíků do Evropy. Nastínila možnost, jak by se zájemci mohli zapojit do integrace uprchlíků, kteří budou přijati Českou republikou. Upozornila na manuál pomoci uprchlíkům s radami a instrukcemi, který byl distribuován do sborů Českobratrské církve evangelické. Součástí besedy byla diskuse, v které se střetly ochota uprchlíkům pomoci s obavami před infiltrací islámu a následného terorismu.

xxx

Město Mšeno připravilo ve spolupráci s mšenským evangelickým sborem výstavu na téma uprchlíci nazvanou „Lidé na cestě.“ Výstavu si zájemci mohou prohlédnout v přízemí radnice až do konce letošního roku. Součástí výstavy jsou mapy, fotografie a příběhy, přináší pohled zblízka na situaci lidí na útěku i na ty, kdo jim pomáhají. Na úvodních panelech jsou základní pojmy a mapy: rozšiřování území Islámského státu, počty lidí v táborech v okolí Sýrie, srovnání počtů přijatých azylantů v Evropských zemích, pouť migranta systémem azylových zařízení v ČR. Následují fotografie a zprávy: od františkánů ze syrského Aleppa, o útěku lidí z Ninivské pláně, o životě uprchlíků v Turecku a na různých místech jejich cest, o pozitivních zahraničních i domácích zkušenostech s integrací. Poslední panel představuje činnost Charity a některých organizací pomáhajících cizincům v ČR. Výstavu doprovázejí webové stránky vysta.vka.cz s příběhy, dalšími fotkami a odkazy. Výstavu připravily spolupracovnice Charity Zora Hesová, Anna Hradílková, Magdalena Martinovská a Michaela Valentová. Záštitu nad výstavou převzal pomocný biskup pražský Václav Malý.

xxx

Adventní koncert v evangelickém kostele ve Mšeně se uskutečnil v sobotu 5. prosince 2015. Vystoupili – Veronika Skopcová (flétny), Zdeněk Petráň (klavír), Alexandr Visič (kytara), Jiří Vávra (zobcová flétna) a Anna Skopcová (violloncello).

xxx

Na přívodu spalín od kotle do komína na faře objevil kominík závadu způsobenou chybně provedeným vyvločkováním komína, takže při velkých deštích zatékala voda až do kotle. Oprava tohoto havarijního stavu si vyžádala náklady ve výši 13757,- Kč.

Michal Šimek.

Doporučená četba

Marta Davouse: Vypadni z mého života

Vyd. Mladá fronta, Praha 2015

Marta Davouse působila dlouhá léta jako jedna z význačných osobností v pražské kulturní sféře, byla redaktorkou, publicistkou a ředitelkou centra Franze Kafky. Tehdy se však jmenovala Marta Železná.

Kniha, kterou bych vám ráda doporučila, je částečně autobiografickým románem, zčásti dobová freska. Spisovatelka se tu s nadhledem vrací do svého dětství, popisuje dobu tzv. normalizace i své čtyřicetileté manželství s prvním mužem Vladimírem Železným, někdejší šéfem TV Nova.

Vtipná a osobitě napsaná kniha, ostatně tak, jako autorka sama.

Marta Davouse: Dům v Bretani. Jak se dá žít druhý život

Vydala Mladá fronta, Praha 2015

Opět nejde o román, ale o humorně laděné vyprávění, které navazuje na knihu předešlou. Autorka líčí první střet s Bretaní a seznámení se svým druhým manželem Joelem. Dnes už více než deset let žije ve Francii, ve starobylé usedlosti na bretaňském pobřeží. Vtipně komentuje opravy „malého zámečku“, který se stal útočištěm pro mladé české i francouzské výtvarníky, kteří zde mohou pobývat a tvořit v rámci projektu „Cena Jana Zrzavého“.

Václav Větvička: Pod dubem, za dubem

Vydalo nakl. Jan Vašut, v Praze 2015

Nadšeným čtenářům Václava Větvičky netřeba doporučovat další z řady knih, která právě v těchto dnech vychází. Větvičkovy fejetony spojuje láska k přírodě a jeho touha se o ni s ostatními podělit.

Aruna M. Siewertová: Rostlinná antibiotika. Tajné zbraně přírody

Vydala Mladá fronta, Praha 2015

Tento titul patří do kategorie populárně naučných a zabývá se alternativní medicínou.

Dozvíme se, že příroda nám nabízí dostatek možností, jak léčit nejrůznější onemocnění bez chemických prostředků. Přírodní antibiotika jsou levnější a šetrnější k organizmu a lze je dostat bez předpisu. Léčivými rostlinami navíc podpoříme svůj imunitní systém.

V knize najdeme přehled chemických antibiotik, jejich výhody a nevýhody, popisy třiceti nejúčinnějších rostlinných antibiotik a nejčastější infekční nemoci a jejich přírodní léčbu.

Iva Veselá: Vánoční zdravá kuchařka

Vydal nakl. Jan Vašut, v Praze 2015

mlsejte s čistým svědomím! Kuchařka obsahuje více než sedmdesát receptů na odlehčené verze klasických vánočních pokrmů. Všechny jsou jednoduché a chutné. Text doplňuje mnoho zajímavých tipů a rad, jak nahradit obvyklé ingredience takovými, které snižují celkovou kalorickou hodnotu a jsou na českém trhu dostupné.

Robert Vano a Soňa Lechnerová: Robert Vano. Fotka nemusí být ostrá

Nakladatelství Slovart 2015

Ve dvaadvaceti kapitolách vypráví známý fotograf, jak se stal slavným. Dává čtenáři nahlédnout do svého soukromí, připomene časy svého dětství i nelehkých začátků v emigraci v USA a podělí se o zajímavé postřehy ze své tvorby.

Publikace je samozřejmě doplněna množstvím fotografií.

Alena Mašálková

Hus jako mravní subjekt

Chci se dnes zabývat M. Janem Husem jako osobností mravní, neboť je to dle mého soudu hlavní cesta k nahlédnutí, za koho se on sám pokládal a kým chtěl být. Není pochyb, že Hus byl též osobností myšlenkovou (filosoficko teologickou), ale tou se chci zabývat, jen pokud přímo souvisí s mravním jednáním a sebepochopením Husa jako osobnosti mravní.

Mravním jednáním rozumím ne to, co společnost pokládá za mravné resp. nemravné, jak to všeobecně chápe dobová zbožnost či mrav. Ne to, co společnost od jedince očekává dle jeho společenského postavení, ani ne, když jedinec stoprocentně plní to, co je pokládáno za mravné. Mravní jednání začíná tam, kde mravní situace je nejasná, nejednoznačná. Člověk se rozhoduje mezi dvěma (či více) dobry, přičemž jedno vylučuje druhé a - není na to must.

Proto si chci především všimnout jeho vztahů k druhým lidem a to jak jednotlivcům, tak členům určitého společenství a institucí a vztahu k autoritám.

Jistě je nutno brát ohled i na společenské, náboženské a politické poměry oné doby a to jak v jejich vnějších projevech, tedy danostech, tak v jejich ne zcela zvnějšněných tendencích, kterým říkáme "duch doby" a které určovaly Husovu osobnost, a konečně nelze pominout ani jeho vztah k nějaké normě či ideálu a to jak zcela určitému, tak jako k ne zcela předmětné "výzvě".

Všechny tyto složky mravní situace jsou v případě Husově dobře patrné a způsobily poměrně rychlou proměnu Husa ze společensky všeobecně přijímaného, úspěšného akademika a kazatele v kontroverzní postavu na universitě, v církevním prostředí i v politice.

Tak tomu bývá u všech velkých postav, ale hledáme-li mravní osobnost, musíme se ptát, zda Hus neztrácel přátele a příznivce vlastními chybami nebo nezískával stoupence lacinými gesty.

Laickou veřejností bývá Hus označován jako mravokárce, který tepal zlořády společnosti stylem "padni komu padni". To je moralismus. Ten nebere ohled na situaci, minulost ani budoucnost těch, které tepe. To však není Husův případ, ač se to tak může z některých jeho kázání zdát.

Ne bezdůvodně se v stížnostech pražských kleriků arcibiskupovi píše, že Hus ve svých kázáních tupí je, zatímco lid šetří.

Že chudí a ponížení zasluhují spíš ochranu je standardní biblické téma a že za hříchy lidu Hospodin volá k odpovědnosti představitele lidu, je myšlenka starozákonních proroků. To si Hus nevymyslel, to je v bibli.

A nejen to. Hus výslovně souhlasí s tím, že klerikové jsou "nejlepší část církve". "Bojující" církev tj. církev žijících lidí, má tři voje: přední voj - duhovenstvo, druhý voj - světská moc a třetí - lid. Právě proto se jeho kritika na klérus zaměřuje. Vojenskými termíny líčí, jak když přední voj, klerikové, buď z lenosti nebo ze zbabělosti nebojují, ba dokonce svými skutky přecházejí na stranu nepřítele, pak tím nejen pomáhají k vítězství Antikristu, ale i překážejí a ztěžují boj druhému a třetímu sledu. Přesně podle středověkého rčení, že zkažení nejlepšího je nejhorší (corruptio optimi pessima).

Ve společnosti prolezlé korupcí je téměř povinné proti korupci brojit - a výsledek je takřka vždy roven nule. Jak je to možné? Markantní rozdíl mezi tím, co "má být" a tím, co "je" vnímá každý, ale vůle s tím něco dělat, je ve společnosti slabá nebo žádná. Rozejde-li se teorie s praxí příliš daleko, ustane mezi nimi tvůrčí napětí. Mravní úpadek kléru byl toho dokladem. Čekal Hus, že právě jeho vystoupením se něco změní?

Když ve svých synodálních kázáních určených duchovenstvu kritizoval svatokupectví, mnohoobročnictví, hrabivost, lenost a nemravný život kleriků, podpíral vždy svá tvrzení dlouhými citáty z církevních autorit minulých století, někdy i dokazoval, že podobná jednání zakazovaly staré církevní kánony. Věděl tedy že situace zdaleka není nová. Nemohl si myslet, že se po jeho slovech kuběnáři, svatokupci a mnohoobročníci dají na pokání. Co tedy?

Moralizátor se o to nezajímá. Řekne pravdu: tady jsou fakta, zde teorie, zde praxe - a má, takřikajíc "splněno". Hus jako biblicky vzdělaný křesťan, si mohl připomenout podobnost o rozsévání v naději, že alespoň některé semeno padne na úrodnou půdu.

To však na porozumění Husovu jednání nestačí.

Je třeba si všimnouti zbožnosti a ducha oné doby. Vyjděme z tehdy už zaužívaného pojmu "církve bojující" (ecclesia militans). Proti

komu/čemu bojuje? Proti tělu, světu, ďáblu. A to proč? Protože tím následuje svého Pána, neboť "proto se zjevil Syn Boží, aby zmařil činy ďáblův". Sic!

Asi bychom se ošivali, kdybychom s touto zvěstí měli přijít k dnešnímu člověku, ale tak to stojí v Písmu: 1. list Janův 3. kap. Život křesťanův je tedy boj, vposledu proti nástrahám Antikrista. To si Hus nevymyslel, to jen přejal.

A jde-li o boj, pak téměř neexistuje neutrální pozice. Kdo neshromažďuje, rozptyluje. Člověkově jednání je buď ctnostné nebo neřestné. Třetí cesta není. (Sedlák, když oře, koná ctnostně a je to podle Husa "bezpečné", světská moc, když mečem chrání spravedlivé před nespravedlivými, koná ctnostně, ale je to "méně bezpečné", hrozí pokušení starat se víc o svůj blahobyť. Duchovní když řádně vykonává svoje pověření, koná ctnostně, ale je to nejnebezpečnější). Každý křesťan, ale duchovní zvláště, stojí "na rozcestí mezi nebem a peklem".

Proto nás nesmí překvapit radikální závěry, které Hus činí. Každý, kdo žije v těžkém hříchu, je alespoň "pro ten čas" sluhou Antikristovým a kacířem. Viz: "kdo se dopouští hříchu, je z ďábla..." 1. Jan 3, v. 8 či "Podle toho lze rozeznat děti Boží a děti ďáblův. Není z Boha, kdo nečiní spravedlnost a nemiluje svého bratra" v. 10. Ďábel (Antikrist) však nemá u Husa podobu apokalyptické příšery, spíše je to pracovní název pro zjevné zlé skutky, na které lze ukázat prstem. Apoštol Pavel to říká jasně a určitě: "Nemylte se: ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani nemravní, ani zvrácení, ani zloději, ani lakomci, opilci, utrhači, lupiči nebudou mít účast v Božím království. (1. Kor 6, 9-10).

A tak můžeme Husova kázání na synodách (1404-08) sice číst jako morální apel určený klerikům, ale také, jako zprávu pro arcibiskupa, který ho ostatně těmito kázáními pověřil. Proč by jinak doslova kupil důkazy z bible, výroků církevních autorit a starších ustanovení církve klerikům, kteří to znali nebo znát měli? To arcibiskup Zbyněk, sám bez vzdělání, měl být ujištěn, že vše, co Hus kritizuje či žádá je v naprostém souladu s učením církve.

Co tedy Hus čekal? Že teď bude konat arcibiskup jako osoba oprávněná, příslušnou mocí vybavená a - v Husově smýšlení - konat povinná! Hus,

jako kazatel, má hledat pravdu, pravdit pravdu atd., ne své názory prosazovat. Od toho je arcibiskup. Tato "dělbá kompetencí" je v principu správná, v praxi však nikdy nefunguje.

Nelze říci, že by Hus byl arcibiskupem naprosto zklamán. Arcibiskup skutečně konal, nařídil podezřelé ženy z far vyhnat, farářům podobné případy u svých kolegů arcibiskupovi hlásit. Zakázal jim navštěvovat krčmy, hony,turnaje atd. a dokonce placení za zpověď. Za všechny přestupky hrozil rovnou exkomunikací. To jsou doslova Husovy požadavky. Hus mohl být spokojen.

Hlavní pozornost však arcibiskup věnoval finančním tokům v círvi. Krom papežských odpustků ustanovil i své vlastní. Vymyslel tzv. dobrovolné sbírky na konkrétní účel (opravy kostelů apod) s tím, že určený sběratel vydával krátkodobé odpustkové lístky za menší (vyjmenované)hříchy a tak arcibiskup vylepšil finanční situaci i své arcidieceze, neboť sám zase dlužil na poplatcích Římu. A Hus k tomu mlčel! Co se vlastně stalo? Řečeno dnešní hantýrkou:církev řídil schopný manažer. Křesťanské hodnoty se předpokládají, ale nejsou podmínkou. Zcela jistě arcibiskup - ve shodě s římskou kurií a mnohými preláty - považoval za legitimní, že církev svou duchovní moc (odpouštět hříchy), danou od Boha, může a má zpeněžit.

Hus to musel cítit jako mravní problém. Jaký přístup zvolit vůči člověku, jehož některé činy jednoznačně schvaloval, který stejně jako on miloval kázeň a řád, ale na druhé straně vyprazdňoval podstatu toho, čím církev má být. Situace si žádala mravní rozhodnutí. Rozhodl se nejít s arcibiskupem do střetu.

Konec vzájemného respektu nastal, jak známo, v souvislosti s revolučními Viklefovými myšlenkami, které hýbaly pražskou univerzitou. Arcibiskup Zbyněk nepotřeboval Viklefa číst. Stačilo, aby mu někdo o nich vyprávěl a bylo mu jasno, že to je útok na celý systém, na němž církev té doby stála. Naopak Husovi připadl nesplnitelný úkol, jak vysvětlit své postoje člověku, kterému chybí vhled či mravní cit pro to, co je bližší a co vzdálenější duchu evangelia. In puncto Viklef se zřejmě Hus a arcibiskup totálně míjeli. Jediné, co Zbyněk mohl pochopit

a pochopil bylo, že Hus přece jen něco s tím kacířem Viklešem má a nechal ho sledovat.

Otázka zní, zda Hus mohl ještě odvrátit arcibiskupa od těch nejtvrděších sankcí vůči své osobě. Vždyť i on nemohl Husovi upřít vnitřní opravdovost či mravní zápal pro věc Kristovu. Zdá se ale, že Hus působení na arcibiskupa zanedbával, třebaže věděl, že jeho pražští nepřátelé z řad kléru neustále u arcibiskupa na něho žalují. Arcibiskup si nakonec názor udělal podle nich a v úsilí Husa odstranit projevil neobyčejnou sveřepost, vzepřel se i králi, což jistě sám sobě pokládal za morální výkon.

Hus odvoláním se k papeži dal arcibiskupovi jasně najevo, že s ním už nejedná jako s osobou, nýbrž jen jako s institucí.

Přes všechna odvolání se Hus nakonec dopracoval k osvobodivému poznání, že nikdo nemůže zakázat ordinovanému knězi kázat evangelium, neboť ten tím plní povinnost danou mu samotným Kristem ("Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky...Mt28,19). Tato poznaná pravda musela na něj působit silně osvobodivě.

Přesto, na podzim 1412, na přání krále, odešel z Prahy. Pak ale tohoto jediného ústupku výslovně litoval."Mám za to, že jsem zhřešil, když jsem na přání královo upustil od kázání. A proto již nechci tak hřešit". Nám to může připadat přehnané, mluvit hned o hříchu, když jen nechtěl králi komplikovat politická jednání s papežem, ale pro Husa to hřích opravdu byl a zásadní. Jestliže vůči arcibiskupu neprojevili ani trochu snahy po kompromisu a zůstal stát v poznané pravdě, jak potom mohl projeviti tolik pochopení pro složitou královu situaci a vlastně pro politikaření? Jen proto, že ke králi choval sympatie? Hus to musel cítit jako mravní selhání, jako ústup z boje, tedy jako hřích. Jistě to mělo vliv i na Husovo další konání.

Husův vztah k mravnímu imperativu se vyvíjel nejspíš za jeho působení v kapli Betlémské. Nikde jinde se neformuje mravní profil lépe než na kazatelně. Napětí mezi mrtvou literou Písma a životem musí kazatel znovu oživit a předvést sám na sobě - a je to na něm vidět. To Hus dosvědčil a proto se během těch deseti let kolem něho vytvořilo zvláštní volné společenství přátel, nespojené žádnou regulí ani názorovou jednotou, jen společným vnímáním mravní situace.

Husovou pracovní metodou bylo - jak sám říká - oddělování zrna od plev, totiž Božího zákona od lidských výmyslů. To už není napětí mezi dobrou teorií a ubohou praxí. To je odhalování vadné teorie i praxe ve světle pravdy.

Tady je, hlavní rozdíl mezi starším hnutím "devotio moderna" a Husem či společenstvím kolem Betléma. Hnutí tvořilo hloučky těch, kteří se k sobě navzájem (i nejbližšímu okolí) chovali tak, že napodobovali Krista, nechávající oficiální církve za sebou. Čili tam zůstává ono napětí mezi zcela určitým ideálem (Kristem) a snahou se mu přiblížit. Pohled je odvrácen od toho, co jest a upřen k ideálu, k tomu, co být má.

Ti, co chodili do Betléma zahrnovali všechny sociální vrstvy společnosti a šířili každý ve svém prostředí kritické názory na tehdejší - ale pořád ještě svou! - církve. Pohled je upřen k tomu, co jest a být nemá.

Hus se necítil jinak než knězem bojující církve a tak i umřel.

V listě Mistru Křišťanovi z vyhnanství koncem r. 1412 píše, že si nepřeje žítí v tomto ničném světě, leda aby mohl vyzývat sebe i jiné k pokání.

V listě přátelům na rozloučenou při odchodu do Kostnice (koncem října 1414) píše, co by dělal, kdyby se z Kostnice ve zdraví vrátil. Na co se těší: "abychom spolu ještě v jeho zákoně se poučili a Antikristových siťtí něco porušili a budúcím bratrům po sobě dobrý příklad ostavili".

Jan Kozlík (předneseno dne 22. října 2015 na konferenci o Husovi pořádané univerzitou Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem; vyšlo v Křesťanské revue č. 6 v prosinci 2015)

KOMENSKÝ A USA

Abstrakt

Studie přináší přehled vlivů myšlenkového odkazu Komenského na vývoj v USA od počátku 17. století do současnosti. Na základě širokého heuristického šetření a archivních bádání jsou uvedeny, často poprvé v českém prostředí, poznatky o Komenského zájmu o Nový svět, vlivu jeho reformních, irenických a pedagogických názorů na ideový vývoj americké multikulturní tolerantní společnosti ve smyslu principu „tavícího hrnce“ (melting pot), kterou do Ameriky přinášeli zejména příslušníci církve Moravských bratří, často již jen se sporadickými kořeny z českých zemí. Autor nabízí možnosti rozsáhlého výzkumu v bratrském archívu v Bethlehemu (Pennsylvánie), který dosud stál mimo zájem českých badatelů, prostřednictvím chystaného projektu GAČR. Tradice ohlasů Komenského prostřednictvím symboliky jeho jména a překladů jeho děl do angličtiny v průběhu 20. století je studie s rozsáhlým poznámkovým a bibliografickým aparátem ukončena.

Klíčová slova

Kolonizace Ameriky, vznik USA, Komenský a Nový svět, Komenský a harvardská kolej, první kolonisté z českých zemí, Moravští bratři v USA, Komenský jako symbol, překlady Komenského spisů, americké publikace o Komenském

Úvodem

Ještě před masovým vystěhovalectvím ve 2. polovině 19. století máme v období života Komenského doloženy pobyty Čechů a Moravanů v severní Americe. Řada z nich přicházela s prvními přistěhovanci od počátku 17. století z Anglie, Nizozemí a Švédska.¹ Zřejmě prvním byl

¹ První osadníci z Anglie přistáli u amerických břehů v roce 1607 a ve Virginii založili osadu Jamestown, pojmenovanou na počest tehdejšího anglického krále Jakuba I. V roce 1620 sem mířila i další loď Mayflower, která z důvodů bouří přistála severněji u břehů státu Massachusetts. V obou těchto výpravách do Nového světa nemáme doloženy žádné Čechy nebo Moravany. První se objevují od roku 1624 (založení osady New Amsterdam) mezi nizozemskými a pak i švédskými kolonisty, osídlující zejména státy New Jersey a Delaware. Od roku 1634 potom byla zahájena kolonizace i

Augustin Hermann (Heřman, 1605-1686), obchodník s tabákem ve Virginii a tvůrce první mapy Virginie a Marylandu.² Od roku 1638 bojovala potom řada českých a moravských protestantů (vynucených exulantů z Čech a Moravy) pod vlajkou švédského krále a pomáhala např. i švédským oddílům v Americe budovat pevnost Fort Christiana poblíž řeky Delaware.³ Osudům těchto českých a moravských pionýrů v Novém světě budeme věnovat pozornost v jiných studiích.

O vlivu Komenského idejí v minulosti a v současném USA neexistuje žádná ucelená studie. Autor posbíral díky pečlivé heuristice řadu střípků, odkazů, dílčích informací v pramenech primární i sekundární povahy a nabízí první přehled o Komenského vlivu ve vývoji USA od 17. století do současnosti.

katolickými přistěhovalci. A právě mezi těmito velmi tolerantními katolíky se v Marylandu objevil i český emigrant A. Heřman.

² O Augustinovi Hermanovi (zřejmě Heřmanovi, 1605(?) - 1686) víme, že se na počátku třicetileté války stal jedním z prvních nekatolických exulantů, který se přes krátké působení v Amsterdamu dostal ve službách Západoindické společnosti (West India Company) do Severní Ameriky a počátkem 40. let se usadil jako obchodník s tabákem v Novém Amsterdamu, který byl v roce 1664 přejmenován na New York, kde se oženil s Johankou Valetovou (původně z Utrechtu), což mu umožnilo využívat kontakty s tehdejšími vedením amerických kolonií, pro které kreslil první mapy. Počátkem 60. let 17. století založil Herman statek s názvem Nové Čechy (Bohemian Manor), kde umožnil v roce 1679 na přimluvu Komenského syna Daniela usadit se i příslušníkům sekty Labadistů, pronásledovaných v Nizozemí. Srov. např.: T. Čapek: Augustine Herrmann of Bohemian Manor. Praha (vl. n.) 1930, s. 36; J. Polišenský: Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky II., c.d., s. 12; Češi v Americe. http://cesivamerice.web.cz/co_vime.htm, kap. 1.; N. Moutová - J. Polišenský: Komenský v Amterodamu. Praha, SPN 1970, s. 63-64

³ Srov. <http://www.everyculture.com/multi/Bu-Dr/Czech-Americans.html>. Pevnost byla pojmenována po mladé královně Kristině jako první osada švédské kolonie (New Sweden). Srov. Johnson, A., *The Swedish Settlements on the Delaware 1638-1664, Vol. I.- II.* New York 1911, 1927.

I. kapitola: Severní Amerika v díle Komenského

Zájem Čechů o nový kontinent, několik let po jeho „objevení“, lze dokumentovat např. spisem Mikuláše Štětiny s názvem „O nových zemích a Novém světě“ z roku 1506.⁴ V průběhu 16. století byly zámecké knihovny českých šlechticů obohaceny o výtisky snad veškeré tehdejší literatury o Novém světě. Asi nejbohatší sbírku této literatury vlastní dosud klášterní knihovna v Louce u Znojma.⁵ Další informace o novém světě pocházejí ze svědectví českých horníků a dalších lidí v portugalských nebo španělských službách hledajících v 1. polovině 16. století „eldorado“ a ze soukromých novin Rožmberků, které obsahovaly hlavně ekonomické a obchodní zprávy (např. i o činnosti Čechů na Manhattanu počátkem 17. století). Z podobných zpráv mohl čerpat i mladý Jan Ámos Komenský, který se Ameriku zajímal již od svých studentských let.

Komenský Ameriku nikdy osobně nenavštívil, ale s velkým zájmem četl dostupné zprávy španělské a holandské provenience o Novém světě, což tehdy nebylo mezi vzdělanci nic tak neobvyklého. V jeho některých spisech lze potom vysledovat, co Komenský o Americe věděl, a odkud získával potřebné informace. Např. pro získávání informací pro sepsání prvních dvou dílů spisu Truchlivý⁶ využíval Komenský spisu protišpanělsky naladěného Bartoloměje de Las Casas, který proslul jako ochránce Indiánů, pro srovnání osudu Čechů po Bílé Hoře s osudem indiánského obyvatelstva po kolonizaci amerického kontinentu, a pro vykreslení habsburské politiky v tom nejhorším možném světle.⁷

⁴ Mikuláš Štětina, zvaný Bakalář vydal tuto knihu v Plzni. Srov. Ottův slovník naučný, díl III., Praha, J. Otto 1890, s. 112

⁵ J. Polišenský a kol.: Dějiny Latinské Ameriky. Praha, Svoboda 1979, s. 32

⁶ Truchlivý. Komenský psal první díl ve východních Čechách pod Klopoty u Brandýsa n. O. v letech 1623 - 1624, těsně před jeho druhým sňatkem s Marií Dorotou (3. září 1624).

⁷ Cook, S. F. *The Indiana Population of New England in the seventeenth Century.* Berkeley – Los Angeles – London. University of California Press 1976, s. 90-91; Srov. N. Moutová, J. Polišenský: Komenský v Amterodamu. Praha, SPN 1970

Španělské dobyvatele Ameriky vnímal jako nejhorší nepřátele, kteří „...rozličnými smrtmi nebohé nebrojné Amerikány (rozuměj původní obyvatelé, pozn. K. R.) *ne jako hovada, než jako housenky, brániti se nemohoucí hubili*“.⁸ Jistou mírou znalostí o novém kontinentu projevil Komenský také při sepisování knihy s názvem Nejnovější metoda jazyků, která byla vydána v roce 1649.⁹

Obecně se traduje, že Jan Ámos Komenský byl pozván v roce 1642 za svého pobytu v Anglii pozván do Ameriky (Nové Anglie), aby své názory přednášel na Harvardově koleji a bylo mu nabídnuto i presidentství Harvardovy koleje.¹⁰ Jedinou informací o existenci takového pozvání ovšem máme od amerického učence Cottona Mathera¹¹, který jej zmiňuje ve své knize s názvem *Magnalia Americana* z roku 1702: *That brave old man Johannes Amos Comenius . . . was indeed agreed withall, by our Mr. Winthrop in his Travels through the Low Countries, to come over into New-England, and Illuminate this Colledge and Country, in the Quality of a President: but the Solititations of the Swedish Ambassador, diverting him another way,*

⁸ Cit. dle: N. Moutová – J. Polišenský: Komenský v Amsterodamu. Praha, SPN 1970, s. 43

⁹ V tomto spisu Komenský projevoval víru v povstání obyvatel dnešního Mexika proti Španělům. Srov. J. Polišenský: Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky II. Češi a Amerika. Praha: Karolinum 1996, s. 12; F. S. Cook: The Indian Population of New England in the Seventeenth Century. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press 1976

¹⁰ Kolej byla založena v roce 1636 v osadě Cambridge poblíž Bostonu (stát Massachusetts) a v roce 1639 byla pojmenována po místním duchovním Johnu Harvardovi. Kolej (od roku 1780 se stala univerzitou) byla puritánsky orientovaná. Srov. www.harvard.edu

¹¹ Cotton Mather (1663-1728), americký puritánský kněz, později ministr vlády Nové Anglie. Publikoval řadu textů o dějinách náboženství v Americe a patřil mezi nesmiřitelné šířitele puritánského protestantismu. Srov. W. Barrett: Cotton Mather, the Puritan Priest. New York: Dodd, Mead and Co. 1891

*that Incomparable Moravian became not an American.*¹² Toto pozvání měl tedy iniciovat John Winthrop mladší¹³ s cílem založení školy pro výuku Indiánů.¹⁴ Písemná forma pozvání a jeho obsah ovšem není nikde doložen. Komenský sám se o pozvání v dosud známých pramenech nezmiňuje, zatímco o pozvání na pařížskou Sorbonnu s předpokladem vedení pansofické školy iniciovaném v létě 1642 kardinálem Richelieu jeho komentář známe.¹⁵ Pozvání bylo odmítnuto z důvodů pracovního vytížení, i když si myslím, že pravým důvodem byla silně katolická orientace pařížské univerzity. Harvardova kolej byla v polovině 17. století pod vlivem silně puritánským a otázkou je, jak by se Komenskému v tak dogmatickém prostředí pracovalo. Zajímavou otázkou je, jak a co se John Winthrop dozvěděl o Komenském. Prameny prokazují dvě možné varianty odpovědi. První vyplývá z toho, že

¹² C. Mather: *Magnalia Christi Americana* (Dějiny Kristových zázraků) or the Ecclestial History of New-England. London 1702. Druhé vydání: Hartford 1855. V indexu najdeme následující údaj: „Comenius, J. Amos, solicited to the presidency of Harvard College (s. XIII). V této knize najdeme také okolnosti založení a počátků vývoje Harvardovy koleje. Srov. také Turnbull, Hartlib, Dury and Comenius, s. 368

¹³ John Winthrop jun. (1588-1649) byl významným představitelem v Connecticutu a dlouholetým guvernérem „Massachusetts Bay Colony“. Věnoval se christianizaci Nového světa, napsal Dějiny Nové Anglie a řadu nábožensky a politicky orientovaných textů.

¹⁴ S jistou mírou nadsázky lze formulovat domněnku, že kdyby Komenský pozvání na harvardskou kolej přijal, asi by při působení jeho pedagogikou na Indiány došlo ke zklamání, protože Indiáni měli již svět ve formě „ráje srdce“ vytvořený a vcelku úspěšně jej v praxi aplikovali. Možná by ale také došlo k převzetí indiánské praxe do Komenského teorie o nápravě světa, kterou Komenský od 40. let 17. století v podobném duchu promýšlel.

¹⁵ O okolnostech zvacího dopisu, psaným sekretářem kardinála Richelieu Saint Romainem de Seneva a Rossignol 19. dubna 1642 v Hamburku, který Komenský obdržel v Anglii dne 9. května, píše Turnbull v knize „Hartlib, Dury and Comenius“, s. 368. Komenský se zdržel odpovědi i na Rossignolovu urgenci z 29. srpna 1642. Blíže viz Patera, s. 54.

Komenský působil počátkem 40. let v Anglii díky pozvání Samuela Hartliba,¹⁶ který se znal s puritánským knězem Johnem Winthropem, jenž vedl druhou výpravu puritánů do Nové Anglie v roce 1630.¹⁷ Protože část anglických „komeňánů“ podporujících reformu náboženství na základě pokroku vědy s cílem založit kolej učenců jako nástroje na zlepšení světa, se zajímala i o kolonizaci Nového světa, dostal se Komenský do přímého kontaktu např. s kazatelem Hugh Petersem a zřejmě i Johnem Winthropem mladším, který si poznamenal setkání se „statečným starým mužem“ (brave old man). Při těchto rozhovorech mohlo dojít na pozvání do Nové Anglie s cílem pomoci kulturní misii mezi Indiány a působení na Harvardově koleji.¹⁸ Druhou, ale asi méně pravděpodobnou, možností je prokázána známost Komenského syna Daniela se synem prvního doloženého nekatolického exulanta v Nové Anglii, Augustina Heřmana, který studoval

¹⁶ Samuel Hartlib (1600-1662), německý rodák z Elbinku, působil jako kupec v Londýně. Byl v písemném kontaktu s Komenským již od jeho příchodu do polského Lešna počátkem roku 1628. Nadšený jeho pansofickými myšlenkami, začal v Anglii uveřejňovat Komenského spisy: *Conatuum Comenianorum Praeludia* (Oxford 1637), *Pansophiae Prodromus* (Londýn 1639). Komenský neuměl anglicky a cítil se v Anglii izolován, i když byl stále obklopen předáky puritánské církve. Mnoho času mu zabíralo dokončování spisu *Via lucis*. Brzy po uvěznění řady Hartlibových přátel v roce 1642 došel Komenský k závěru, že Anglii opustí a využije nadějí, které vkládal do švédských aktivit. Tím padly i možné úvahy o cestě do Nové Anglie, pokud byla tato cesta vůbec nějak připravována a nezůstala jen v úvahách Johna Winthropa mladšího. Srov. N. Moutová – J. Polišínský: *Komenský v Amsterdamu*. Praha, SPN 1970, s. 67-69.

¹⁷ Této početné skupině puritánů (asi 1000 lidí) umožnil v roce 1629 zvláštní listinou král Karel I. usadit se severně od první americké kolonie (Plymouth) v massachusettské zátocě a vytvořit zde koloniální obchodní společnost (Massachusetts Bay Company), ze které se postupně po splynutí se staršími koloniemi stal i provinční vládní orgán, ve kterém se v letech prosadil i John Winthrop senior i junior.

¹⁸ R. C. Black III.: *The Younger John Winthrop*. New York – London 1966, s. 113, 116, 379.

v Amsterdamu. Komenský byl ve 40. letech 17. století v nekatolickém světě vnímán nanejvýš pozitivně, a to nejen díky jeho vlastním didaktickým názorům na vnitřní organizaci pansofické školy, kterou od počátků 40. let 17. století promýšlel a představoval např. ve spise „Cesta světla,“ (*Via lucis*), který psal od podzimu 1641 do jara 1642 a ještě v témže roce byl přeložen do angličtiny¹⁹, ale i prvními přípravnými pracemi pro pozdější syntézu s názvem „Všeobecná porada o nápravě věcí lidských“ (*De rerum humanarum emendatione consultatio catholica*). Jeho metoda výuky jazyků byla uznávána i reprezentanty katolického světa, o čemž svědčí nejen již zmíněné pozvání do Paříže k přednáškám na Sorbonnu, ale i využíváním jeho učebnic pro výuku latiny, zejména Brána jazyků otevřená, které jezuité běžně používali ve svých kolejích po celé Evropě, ale je doloženo i jejich využívání v jezuitských koloniích na americkém kontinentě.²⁰

Otázkou také je, za jakých okolností a díky komu se v Anglii John Winthrop mladší s Komenským setkal. Nejpravděpodobnějším zprostředkovatelem tohoto setkání mohl být již zmiňovaný Samuel Hartlib. Svědčí o tom obsah čtyř dochovaných dopisů z korespondence mezi Winthropem a Hartlibem z let 1659 – 1660, z jejichž obsahu cituje Turnbull pasáže, kdy oba vzpomínají na pobyt v Londýně v letech 1641 – 1642.²¹

2. kapitola: Vývoj osad tzv. Moravských bratří v Americe

Prvními nositeli ideového odkazu Komenského na americké půdě byli od 30. let 18. století příslušníci církve tzv. Moravských bratří (Moravian Brethren).

Počátky vzniku tzv. Moravských bratří z Jednoty bratrské objasní návštěva Muzea Moravských bratří v Suchdolu nad Odrou blízko Fulneku a četba množství publikací, které byly tomuto tématu

¹⁹ Překlad inicioval S. Hartlib, překlad pořídil Stoughton v létě 1642. Srov. Turnbull, Hartlib, Dury and Comenius, s. 367

²⁰ Srov. Z. Vančura: *Otcové, poutníci a počátky americké literatury*. Praha: Univerzita Karlova 1965. AUC, Philologica. Monographia VI.

²¹ Srov. Turnbull, Dury, Hartlib and Comenius, s. 369 – 370.

v Čechách v minulosti věnovány. Právě evangelictví v Suchdolu nad Odrou má dlouholetou tradici. Její počátky lze vystopovat od 80. let 15. století, kdy tehdejší majitel fulneckého panství, Jan ze Žerotína (otec Karla staršího ze Žerotína, známého podporovatele Komenského), usadil v Suchdolu valdenské.²² Později se objevují zprávy o existenci bratrské školy a usazení členů Jednoty bratrské tamtéž a i v Kuníně. Po Žerotínech, kterým některé statky propadly jako konfiskát císařské komoře, se fulneckým panstvím obohatila katolická uherská šlechtická rodina Szerényi. Její příslušník, Gabriel Szerényi nebyl přívržencem drastické rekatolizační „protireformace“, která v Uhrách začala až po roce 1670. Proto se pro udržení evangelictví na severní Moravě vytvořily dost příznivé podmínky, které příslušníci Jednoty bratrské významně využívali pro udržení víry i mezi novými generacemi. Jako příklad můžeme uvést činnost Martina Schneidera, který vlastní děti poslal na studia do protestantských škol v zahraničí a pro malé děti zřídil v Suchdolu „rodinnou,, školu, kde jako učebnice sloužily i spisy Komenského, zejména jeho Katechismus se zpěvníkem (Amsterdam 1661).²³

Na původní Jednotu bratrskou bylo kontinuálně navázáno i proto, aby byl učiněn konec snahám Mikuláše Ludvíka, hraběte Zinzendorfa sloučit moravské a české exulanty v Herrnhutu se saskými luterány.²⁴ Dne 13. března 1735 byla zřízena instituce církve Moravských bratří tím, že Komenského vnuk Daniel Arnošt Jablonský, který v té době zastával funkci biskupa polské větve Jednoty bratrské, ordinoval Davida Nitschmanna, exulanta ze Suchdola nad Odrou prvním biskupem obnovené Jednoty.

²² Srov. G. A. Řičan: Moravští bratři v Suuchdolu. Suchdol nad Odrou 1992, s. 1

²³ Komenského Katechismus a zpěvník byl pro příslušníky Jednoty bratrské vydán v roce 1661 a tajně pašován do Habsburské monarchie z Amsterdamu přes Sasko a Lužici.

²⁴ Mikuláš Ludvík, hrabě Zinzendorf (1700-1760) byl významným saským šlechticem, přívrženec luteránské církve, který v roce 1722 umožnil exulantům ze severní Moravy založit si novou obec, která byla nazvána Herrnhut (Ochranov) a měla se stát vzornou náboženskou obcí.

Podobně jako i jiné evangelické sekty, cítila se i Jednota bratrská a z ní vycházející nová církev Moravských bratří v Evropě utlačovaná pro vlastní názory a způsoby liturgie. Do zámoří si vezly vlastní kulturu, houževnatost, snášenlivost a pracovitost vlastních členů a příznivců a vysokou míru očekávání v souladu s vlastní vírou ve vybudování lepšího světa. Ve 30. letech 18. století bylo již Evropany osídleno v severní Americe Angličany a Nizozemci (popř. Švédy) úzké území (zejména ústí řek) východního pobřeží, severněji (Kanada) osídlovali Francouzi a jižní části Španěle. Takže i před Moravskými bratry se rozprostíraly na východ nekonečné pustiny s původním obyvatelstvem a daly se očekávat nejen boje s nimi, ale později i s Francouzi a Španěly. Napřed se ale museli angličtí osadníci vypořádat s bývalou mateřskou zemí v tzv. válkách o nezávislost. Do této situaci přijížděli pak první kolonisté a misionáři z řad Moravských bratří.

Možnosti vycestování do amerických britských kolonií, vysněných to území svobody a volnosti, se ukázaly být reálnými koncem roku 1734. Skupina asi 10 Bratří, z nichž 9 prokazatelně pocházelo ze severní Moravy, kteří dorazili do Georgie o rok dříve, ale není dostatečně pramenně doložená. Skupina v čele s Johannem Töllschigem (Telschik) dorazila do Ameriky až v roce 1752.²⁵ Svědčí o tom archiválie v Bethlemu.²⁶ V polovině ledna 1735 máme doložen příjezd 10 Bratří z Herrnhutu do Londýna. Tito vycestovali do Ameriky 3. února téhož roku a dosáhli ústí americké řeky Savannah dne 8. dubna 1735. Po přidělení půdy (cca 50 akrů na osobu, přičemž ale hrabě Zinzendorf měl k dispozici desetkrát více!!)²⁷ začali bratrští řemeslníci (tesaři, zedníci,

²⁵ Jan Tölschig (Teltschig, Telčik, Teltschik), (1703-1764) musel odejít z Čech a v roce 1723 vstoupil do Jednoty bratrské a žil v Herrnhutu jako člen Moravských bratří. Po odjezdu do Ameriky v roce 1752 pracoval jako misionář v Georgii a Pennsylvánii.

²⁶ Srov. Moravian Brethern Archive Bethlehem. Register of members of the Moravian Church. Bethlehem, Pa., 1873

²⁷ Akr je anglosaská plošná imperiální míra, která byla definována jako plocha pole, kterou dokáže zorat rolník s párem volů za jeden den (Clader, R., Conversion of metric system. In: Scientific American, July 1970). V současné době se jedná o plochu čtverce o rozměrech cca 64 x 64 metrů.

truhláři) stavět novou osadu. Mezi sebe přijali i prvního „Novomoravana“, Švýcara J. Regniera.²⁸ Jednou z prvních starostí nových osadníků byly snahy o vymanění se z vojenské služby z náboženských důvodů. To vedlo k řadě komplikovaných vztahů s místními anglickými osadníky, bojujícími s Indiány.

Druhá skupina Moravských bratří v počtu asi 25 osob vedená novým biskupem Davidem Nitschmannem²⁹ dorazila do Ameriky v říjnu 1735.³⁰ Na stejné lodi cestoval také anglický kazatel John Wesley, který ve svém deníku, kde popisuje každodenní události během plavby, upozornil na „statečné Němce“, se kterými se zúčastňoval společných bohoslužeb.³¹ Moravané byli usazeni v centru koloniálních území velmi citlivé povahy (v ústí řeky Savannah), protože zde bývaly střety se Španěly a Indiány téměř na denním pořádku.

Třetí skupina moravských bratří pak dorazila do Ameriky dne 17. února 1736. Jejich snahou bylo v prvních letech působení, aby byly co nejrychleji splaceny dluhy z půjček na nákup vybavení a zapojení se do misijní činnosti mezi domorodými indiánskými kmeny. Nejpozději v září 1737 vznikla na ostrově řeky Savannah, blízko osady Moravských bratří škola, jejíž učitelé, P. Rose a jeho žena, dostali k užívání i okolní půdu. Nepřátelští Španělé vše ale poničili.³²

²⁸ Fries, A. L.: *The Moravians in Georgia*. Winston-Bethlehem (N. C.) 1905, s. 81.

²⁹ David Nitschmann (1676-1758) byl tesařem a misionářem Moravské církve, stejně jako jeho syn David (1696-1772), který se stal prvním biskupem Moravské církve (1735), tedy obnovené Jednoty bratrské (Unitas Fratrum), s určením pro koloniální bratrskou misie. Srov. Raková, S., *c. d.*, s. 12. D. Nitschmann jun. Je pohřben v Bethlehemu.

³⁰ Johann Töllschig (1696-1764) byl jedním z pěti syndiků, přímých potomků českých bratří, kteří přišli do Herrnhutu 18. května 1724. Töllschig (nebo česky Telschik) byl synem suchdolského rychtáře. Srov. Levering, J. M.: *A History of Bethlehem*. Pennsylvania 1741-1892. Bethlehem (Penn.) 1903, s. 34. Levering byl prvním archivářem Moravských bratří v Bethlehemu.

³¹ Wesley, J.: *Journal of John Wesley*. www.ccel.org/ccel/wesley/journal.html. S. 6-8.

³² Fries, A. L.: *c. d.*, s. 152.

Postupně se do Severní Ameriky přestěhovalo na 65 rodin pocházejících ze Suchdola nad Odrou. V Georgii působil např. již zmíněný Johann Töllschig, syn bývalého suchdolského rychtáře. Po několika nespokojených a nepokojích mezi georgijskými osadníky přesídlila část Bratří v roce 1740 do Pensylvánie, kde v údolí řeky Lehigh vybudovali v osadě Germanstown první společný dům „Gemeinhouse“. Kongregace v Georgii se rozpadla. Koncem roku 1741 navštívil novou pensylvánskou osadu i Mikuláš Ludvík, hrabě Zinzendorf, tehdejší pastor luterského sboru ve Philadelphii, a dal osadě podle místa narození Ježíše jméno Bethlehem.³³ Zinzendorf chápal Moravské bratry jako relativně samostatnou součást saské státní luterské církve a snil o sloučení obou církví, proti čemuž se Bratři všemožně bránili, což jistě nemělo základ v česko (moravsko)- německých vztazích, které v době počátku 18. století byly vnímány spíše zemsky než národnostně. Nutno ale konstatovat, že českých příjmení najdeme v době exodu do Ameriky již jen poskrovnu. Zajímavé by bylo sledovat myšlenková střet Zinzendorfových teorií s tehdejší americkou realitou. Zinzendorf se za svého amerického pobytu snažil spojit Moravské bratry s ostatními evangelickými církvemi v Americe ve smyslu společných synodů pro oblasti školství a vzdělávání původního indiánského obyvatelstva. Moravští bratři zakládali svá sídliště jako otevřené osady, nikoliv jako uzavřené náboženské obce, distancující se od okolního dění. Po odchodu Zinzendorfa z Ameriky ovládli misie mezi Indiány v Georgii a Pensylvánii již jen Moravští bratři. Respekt této episkopální církve spočíval v Americe na čtyřech faktorech:

- a) V roce 1749 byla Jednota bratrská (United Brethren) uznán anglickým Parlamentem za starobylou protestantskou episkopální církev pro celou britskou říši.³⁴

³³ Srov. Raková, S.: *Moravská církev ve společnosti koloniální britské Ameriky 18. století*. Praha, FFUK 1970. Diplomová práce. Příloha č. 2: Plán Bethlemu z roku 1761. Postupně vzniklo na území dnešních USA ještě dalších 10 osad stejného jména (Connecticut, Florida, Georgia, Indiana, Kentucky, Maryland, New Hampshire, New York, Tennessee a Západní Virginie).

³⁴ Levering, J. M., *History of Bethlehem*. Pennsylvania 1741-1892. Bethlehem (Penn.) 1903, s. 122.

- b) Ohlas výsledků pobytů hraběte Zinzendorfa v Anglii a v Americe.
- c) Vyřešení finanční krize v roce 1753 tzv. Köberovým opatřením „vnitřní sounáležitosti“, kdy byl dluh na setkání představitelů obcí v Bethlehemu v roce 1753 rozepsán na všechny bratrské obce. V podstatě to vedlo k profesionalizaci misijního podnikání Moravských bratří.³⁵
- d) Pochopení, že původní obyvatelstvo nemá smysl vyhladit, ale důslednou christianizací přinutit postupně k „civilizovanému“ způsobu života.³⁶ I když Moravští misionáři měli velké porozumění a pochopení pro přírodní způsob života Indiánů, nemohli genocidám zabránit, zejména, když jejich laxnost k pracovním výkonům a nechť žít podle představ „bílých mužů“ byla úspěšně v dalších letech řešena masovým dovozem otroků z Afriky.

Postupně vznikaly další osady, Nazareth (1741), Lititz (1753) nebo Gnadehütten. V těchto osadách žilo také zpočátku asi 12 černochoů svobodných i se statutem otroka. Tři Moravští bratři založili v osadě Purishburg, obývaní převážně švýcarskými osadníky, školu pro černochoy, čímž vyvolali značný odpor místních plantážníků. Ti rychle dosáhli přeložení školy do vzdálenějšího Charlestownu, kde bylo více černochoů a Bratři za nimi docházeli na plantáže. Po smrti učitele Schuliuse v roce 1739 se vše rozpadlo, protože nebylo nikoho, kdo by se pokračování bohublé činnosti ujal.³⁷ Moravští bratři ale postupně otroctví kritizovali.³⁸ V roce 1742 pod vlivem návštěvy Zinzendorfa v Bethlehemu, odešla do Filadelfie skupina 56 Bratří. Podle synodních zápisů uložených v Archívu Moravských bratří v Bethlehemu žilo v polovině 40. let 18. století v Pennsylvánii 120 příslušníků bratrské

³⁵ Srov. Raková, S., c.d., s. 21.

³⁶ Srov. O. Odložilík: Tvář Ameriky. Praha, V. Petr 1946, s. 18-19

³⁷ Tamtéž, s. 56

³⁸ V roce 2007 se při zasedání Moravských bratří v Bethlehemu oficiálně omluvili za provozování otroctví. Srov. Český dialog. Czech Dialogue (Praha), 2007, č. 11-12.

církve.³⁹ V roce 1743 (26. listopadu) doplula do New Yorku tzv. Druhá mořská kongregace na lodi Little Strength s několika desítkami Moravských bratří, kteří začali zakládat v Pennsylvánii nové osady s kostely v Emauzích, Schoenecku, Philadelphii, Lancasteru a Yorku.⁴⁰ Časem pronikli také do Severní Karolíny, kde založili v 60. letech 18. století osady Vachovou, Bethanii a Salem (1766) s řadou bratrských škol.⁴¹ Dále byly zakládány kostely v osadách Graceham (Maryland), Bethabar a Friedberg (Severní Karolína).⁴² V New Jersey založili potom osadu Hope. V roce 1749 (12. května) připlula do New Yorku na lodi Irena tzv. Třetí mořská kongregace s padesáti přívrženci Moravských bratří, kteří se přes již založené osady dostávali dál na západ a jihozápad severní Ameriky.⁴³ Další misijní osady vznikaly v Connecticutu a v okolí New Yorku. Ovšem centrem činnosti Moravských bratří již zůstala osada Bethlehem, která se v letech 1748-1751 díky rostoucímu vlivu církve Moravských bratří začala rozrůstat do vlivného města se silným kulturním a vzdělanostním zázemím. Bethlehem byl postupně začleněn do koloniální správy, podobně jako osady Germanstown, Fredericktown nebo Ephrat. Osady byly rozvíjeny jako samostatné hospodářské jednotky podle zásad tzv. Generální Ekonomie s centrem v Bethlehemu. Tento princip existence měl v sobě spojuvat duchovní život osady s praxí každodenní ekonomiky „přežití“. Jednalo se o zásady celkového rozvoje města s důrazem na hospodářský růst, řemeslnou

³⁹ Levering, J. M., c. d., s. 115.

⁴⁰ Srov. Raková, S.: Moravská církev ve společnosti koloniální britské Ameriky 18. století. Praha, FFUK 1970. Diplomová práce. Příloha 1: Mapa Pennsylvánie s osadami Moravských bratří.

⁴¹ Tamtéž, s. 98

⁴² Srov. Kapitulu Čechové Američtí In: Národopisná Výstava Československá. Praha 1895. <http://www.zlate-mince.cz/Cechove-Americti.htm>. Více In: S. Brouček a kol.: Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava Československá. Praha: Littera bohemia 1996.

⁴³ Srov. Rechcíg, M.: Češi v New Yorku. Rkp. Vlastní archív autora, s. 1.

výrobu, zakládání internátních škol pro děti osadníků, přičemž veřejná kontrola systematické správy byla svěřena do kompetence soudců (tzv. Richter - Collegium).⁴⁴ Na základě této vize, uplatňované v praxi Bethlehemu, začal a růst poptávka po Bratřích z Bethlehemu i z jiných osad, které toužily po podobné organizaci společenského života. V roce 1761 došlo ale z vnějších příčin k ukončení tohoto sociálně ekonomického experimentu organizace koloniálních bratrských osad. Ty se ale i nadále odmítaly politizovat ve prospěch centralizovaných trendů v koloniální správě amerických osad a nadále prosazovaly, často dost tvrdohlavě a naivně, vlastní nezávislou organizaci života obce na základě Božího řádu. Faktem ovšem je, že obce nadále hospodářsky a kulturně prosperovaly.

V roce 1760 vznikl v Bethlehemu bratrský archív, o rok později byla založena bratrská tiskárna, která tiskla i v indiánském jazyce Delaware, a v roce 1768 bylo založeno bratrské muzeum a škola s podmínkou pravidelné docházky, protože nebyla organizována jako internátní. Od roku 1747 se Bethlehem stal výchozím bodem pro export průmyslového zboží do dalších osad na východním pobřeží i ve vnitrozemí až k řece Mississippi.

V roce 1757 vznikla osada Nain pro pokřtěné Indiány, což vyvolávalo další napětí mezi Moravskými bratry a anglickými osadníky, kteří podezírali Bratry z kolaborace s Indiány, proti kterým Angličané válčili v tzv. indiánských válkách, v nichž skutečně Indiáni nechávali bratrské osadníky v klidu a neútočili na jejich bydliště.⁴⁵

Zajímavým jevem v působení Moravských bratří v Americe byly jejich osobní kontakty s kazatelem a zakladatelem metodistické církve Johnem Wesleyem, který si Moravské bratry velmi oblíbil během společné cesty plavby přes oceán. Své postřehy o nich vylíčil ve svém cestovním deníku.⁴⁶

V jižnějších částech Ameriky byli příslušníci církve Moravských bratří značně neoblíbeni, protože neuznávali otroctví, pomáhali otrokům, které

⁴⁴ Raková, S., c. d., s. 70 a dále.

⁴⁵ Levering, J. M., c. d., s. 193

⁴⁶ Srov. pozn. č. 30

křtili, k útěku na sever a nechtěli sloužit ve vojsku ve válce za nezávislost. Těžiště a smysl vlastního působení viděli Moravští bratři v misijní a civilizační činnosti mezi domorodým obyvatelstvem. Cílem jejich činnosti bylo nebořit stávající uspořádání a svět, ale žít co možná nejlépe křesťansky pod místní vládou. Moravští bratři vykazovali vysokou míru loajality vůči koloniální správě.⁴⁷ Když koncem roku 1753 vypukla další z tzv. indiánských válek, teď anglo-francouzská, organizoval mladý důstojník Benjamin Franklin v lednu 1756 obranu Bethlehemu proti Indiánům, vzpomíná na problémy s Moravany, kteří od 40. let projevovali vůči Indiánům značnou smířlivost podobně jako jím nenávidění kvakeři, a odmítali bojovat proti Indiánům, které z velké části obrátili na svoji „bratrskou“ víru. Ovšem jeho respekt si získali při obraně vlastní osady Gnadehütten, která byla sice vypleněna a část Moravanů pobita, ale Moravané pak pomáhali dobře bránit Bethlehem.⁴⁸ Od té doby potom i Moravané pilně bránili se zbraní v rukou vlastní osady a majetek a vysloužili si tak i pochvaly a uznání B. Franklina.⁴⁹ Utopické představy o Bethelému jako vzorové tolerantní rajské osadě ovšem vzaly za své.

⁴⁷ Srov. Paměti J. Wesleye (zakladatele metodistické církve) s názvem Journal (vydání 1903). J. Wesley připlul do Georgie s druhou výpravou Moravanů v roce 1736, jak o tom píše

⁴⁸ Srov. J. Polišínský: Benjamin Franklin a první americká revoluce. Praha, Orbis 1956, s. 41; Labaree, L. a kol.: The Autobiography of Benjamin Franklin. New Haven & London: Yale University 1964. Press, No. 19; Polišínský, J.: Moravané a jiní čeští vystěhovalci v Pensylvánii. In: Československý svět, r. 25, 1970, č. 13, s. 8

⁴⁹ L. Labaree (ed.): The Autobiography of Benjamin Franklin. Yale, Univ. Press 1964, s. 231, kde Franklin píše: „*The Indians had burnt Gnadehut, a Village settled by moravians, and massacred the Inhabitants, but the place was thought a good Situation for one of the Forts. In order to march thither, I assembled the comanies at Betheltem, the Chief establishment of those people. I was surprised to find it in so good a Posture of Defense. The destruction of Gnadehut had made them apprehend Danger.*“

Z pennsylvánského Bethlehemu, kde působí od roku 1742 i bratrská Moravian College, byli vysíláni bratrští misionáři do dalších částí světa.⁵⁰ V univerzitní koleji (Moravian College) se nachází sbírka bratrských zpěvníků v češtině i němčině. Misionáři sestavili pro úspěšné misie učebnici jazyka grónských Eskymáků (Inuitů)⁵¹ a indiánského kmene Irokézů a Delaware, s nimiž se naučil komunikovat misionář David Zeisberger (1721-1824), pocházející také ze Suchdola nad Odrou a jeden ze zakladatelů sborů v Nazarethu a Bethlehemu.⁵²

Moravští bratři si přivezli z Evropy pověst skvělých vzdělavatelů, protože byli spojováni s názory J. A. Komenského. Ty byly v 18. století v amerických koloniích tak silně ctěné a uznávané, že není náhodou, když dodnes vidíme sochu J. A. Komenského od Vincence Makovského na nádvoří Harvardovy univerzity a v její knihovně jako vzácné relikvie najdeme Komenského učebnice, které zde používali i první indiánští studenti, obráceni ovšem před tím Moravany na bratrskou víru.

Války Angličanů s Francií, Španěly a Indiány o další územní zisky, značně zkomplikovaly v průběhu 18. století misijní činnost Moravských bratří mezi Indiány.

⁵⁰ V roce 1752 byly podniknuty misie na Labrador k Eskymákům, kde byly do roku 1761 založeny tři nové bratrské osady: Nain, Okak a Hopedale. V současné době působí církev Moravských bratří po celém světě, který je rozdělen do 18 provincií a každá provincie dále do tzv. sborů. Samostatnou provincií je např. Aljaška, Severní Amerika nebo Česká republika.

⁵¹ Grónskou mluvnici a slovník sestavil rodák z Mankovic Matouš Stach (1711-1787), který v letech 1733 -1740 a 1742-1747 pobýval jako misionář v Grónsku a v letech 1751 – 1771 i na Labradoru. Zemřel v Severní Karolíně. Srov. E. Štěříková: Matouš Stach. Suchdol nad Odrou: Moravian 2012, sv. 11

⁵² V roce 1803 byla vydána v jím založeném 13. bratrském sboru v Goshenu sbírka písní pro podporu misí mezi Indiány (Collection of Hymns for the Use of the Christian Indians of the Missions of the United Brethren). Srov. This Month in Moravian History. A monthly newsletter Publisher by the Moravian Archives in Bethlehem. 2008 č. 37 (November), s. 1. Srov. D. Říčan: David Zeisberger – apoštol Indiánů. Suchdol nad Odrou: Moravian 2008, sv. 8

V dalších desetiletích se bratrské osady pod vlivem náboženské svobody a tolerance stále více otevíraly běžnému soužití s dalšími osadami zbudovanými na zásadách jiných (byť hodně ideově blízkých) protestantských náboženství (např. kvakeri) s cílem udržet si co nejdéle čisté zásady vlastní víry. Postupná harmonizace společenského života s ostatními osadami byla určujícím trendem existence původních bratrských osad i během 19. století, kdy se jejich život ale stále více pod vlivem industrializace materializoval.

Vliv působení Moravských bratří na veřejný život v USA byl a je dosud značný, i když není důvod jeho působení nijak přeceňovat a idealizovat. Založili šest nejstarších protestantských vzdělávacích institucí (kolejí) na severoamerickém kontinentě⁵³ a také první ženskou kolej a zprostředkovali Američanům znalost české a evropské hudby. Kořeny tradičních oslav vánoc v USA vycházejí také z činnosti pennsylvánských Moravských bratří, kteří přispěli k tomu, že jejich oslavy vánoc v Bethlehemu, nazývaného také „Christmas City“ byly, když po Občanské válce ochladl odpor puritánského hnutí, po podepsání zákona prezidentem U. S. Grantem, v roce 1870 vyhlášeny Kongresem USA federálním svátkem (tzv. Christmas Day).⁵⁴ Mezi americkými umělci a literáty rozšířil asi povědomí o působení Moravské církve ve válečných konfliktech období druhé poloviny 18. století básník H. W. Longfellow (1807–1882) svojí básní „Hymn of the Moravian Nuns of Bethlehem at the Consecration of Pulaski's Banner“ z roku 1840.⁵⁵

⁵³ Bíróczi, D.: Czechs in America. Plzeň. PedF ZČU 2003, s. 21

⁵⁴ Vánoční mše se svíčkami, jejichž světlo symbolizuje Boha, propojovala církev Moravských bratří a metodistů podle výroku jejich zakladatele Johna Wesleye: „Bůh je světlo a skrze něho není žádná temnota“.

⁵⁵ Longfellow, H. W.: Poems. Boston: Ticknor, Reed and Fields 1840, s. 42-44. V básni ovšem zaměnil bethlehenské zdravotnice za církevní „sestry“, které se v roce 1788 podílely na výzdobě praporec hraběte Pulaskiho (padl v boji 9. října 1779 v Pennsylvánii). Praporec je dodnes k vidění v Baltimore v expozici Historické společnosti (Maryland Historical Society).

V současné době patří církev Moravských bratří s cca 50.000 členy k největším mezi protestantskými organizacemi a také k nejaktivnějším v šíření vzdělanosti, kultury a tradičních komeniánských hodnot.

Příslušníci Moravských bratří se podíleli i na organizaci obchodu krajkami a sklem z Čech, zejména z Nového Boru. Obchod se rozvíjel hlavně se Španěly a na novoborském piaristickém gymnáziu se v polovině 18. století učila tehdy i španělština, protože řada lidí se živila obchodem sklem do Ameriky.⁵⁶

Je ovšem nutné poctivě sdělit, že přistěhovalci z řad Moravských bratří (do konce 18. století se jedná asi o 800 Moravanů) měli mnohem silnější citění německé než české nebo moravské. To způsoboval nejen jejich původ, řada z nich žila v saských koloniích, ale i stálé rozměňování původních českých nebo moravských kořenů rodičů a prarodičů. Tím i šíření vědomí a znalostí o ikoně bratrského hnutí, Jana Amose Komenského, bylo čím dále tím formálnější a často velmi symbolické ve své bezobsažnosti.⁵⁷

3. kapitola: Rozvoj odkazu Komenského českými přistěhovalci v Texasu

V této části uvedeme jako příklad žijící tradice odkazu Komenského stát Texas, kterým jsme se dosud podrobněji zabývali. Je vcelku pochopitelné, že již u prvních skupin českých vystěhovalců, např. do Texasu z počátku 50. let 19. století, nacházíme doklady o ctění Komenského odkazu v oblasti nejen výchovy a vzdělávání spojeného s přírodou a reálným životem vůbec, ale i stylu organizace společnosti, který v novém světě usedlíkům v okolí řek Rio Grande a Los Brazos v souladu s mírou svobody a odpovědnosti za ní plně vyhovoval. Komenského duch škol spojené se životem nacházíme i v cílech prvních českých škol, budovaných téměř systematicky v Texasu od poloviny 80.

⁵⁶ J. Polišenský: Michael Sabel a počátky amerického obchodu s českým sklem. In: Jihočeský sborník historický, r. 40, 1971, s. 84-92

⁵⁷ Přípravovaný projekt GAČR by měl na tento problém na základě archivního výzkumu v Bethlehemu konkrétně odpovědět.

let 19. století.⁵⁸ Je pravděpodobné, ač se to obtížně prokazuje, že Komenského ideje a duch jeho myšlenek se šířil do ostatních částí USA prostřednictvím zejména dalších generací (potomků českých) usedlíků, kteří již po získaném vyšším vzdělání v amerických školách, obsazovali v městském prostředí (méně na venkově) odpovědnější míst v oblasti administrativy, kultury a průmyslu.

Máme pramenně doloženo, že rodina Reymershoferů, která se usadila v Texasu v roce 1853, vlastnila Komenského „Orbis pictus“ (The World in Pictures) z roku 1798, který používala jako jednu z učebnic pro vzdělávání svých dětí.⁵⁹

V roce 1875 založil v Texasu první kongregaci Evangelické jednoty česko-moravských bratří (Evangelical Unity of the Czech-Moravian Brethren) Jindřich Juren (1850-1921) se sídlem ve Fayetteville a pomáhal tak šířit Komenského odkaz nejen v českých obcích, ale i v německém luteránském prostředí v obci Ellinger.⁶⁰

Škola ve farmářské obci Komensky (pojmenovaná na počest českého vzdělavatele a posledního biskupa protestantské Jednoty bratrské, Fayette County, Texas) byla založena v roce 1895 a velmi dobře se rozvíjela. V roce 1915 již měla více jak 100 žáků v sedmi postupných ročnících.⁶¹ Byla typickou ukázkou venkovské školy, která sloužila i

⁵⁸ Úplně první informaci o české škole v Texasu máme k roku 1859, kdy český usedlík Josef Mašík zahájil výuku v češtině u prvního českého protestantského kostela v USA v obci Wesley.

⁵⁹ E. Hudson – H. R. Maresh: The Czech Pioneers in the Southwest. Dallas, South-West Press 1934, s. 171

⁶⁰ Do jeho obvodu patřily tyto české obce: Smithville, Taylor, Granger, Temple, West, Caldwell, Industry, Wesley, Wallis, Hallettsville, Shiner a další menší obce ve středním Texasu. Srov. Christian Sisters Unity Study Committee, *Unity of the Brethren in Texas 1855-1966*. Pylor (TX) 1970

⁶¹ E. Eckert: Stones on the Prairie. Acculturation in America. Bloomington, Slavica 2006, s. 163

dětem z okolních farmářských obcí (Moravia, Novohrad, Praha) a nepřímou upevňovala povědomí o Komenském v dalších generacích. S cílem udržet v českých školách češtinu částečně jako vyučovací jazyk, a to i přes nepříznivou americkou školní legislativu, byla českými učiteli v oblasti Fayette County v Texasu založena v roce 1890 Komenského společnost (The Komensky Society).⁶²

4. kapitola: Komenský a americká společnost 20. století

Ještě před první válkou byla na podporu vysokoškolských studentů českého původu na univerzitě v Lincolnu (Nebraska) založena v roce 1903 katedra českého jazyka a spolek „Komenský“ (Comenius Club), který v duchu Komenského myšlenek vzájemné podpory a porozumění šířil svými pobočkami české vzdělání a kulturu mezi studenty všeobecně.⁶³ Za redakce prof. Šárky Hrbkové vychází měsíčník spolku s názvem „Český svět“.⁶⁴

I ve 20. století lze vystopovat v životě prudce industrializované americké společnosti snahy o udržení jména Komenský a jeho myšlenek v co nejširším povědomí. Tyto snahy posilovaly nejen další vlny přistěhovalců z Rakouska-Uherska, směřující zejména do velkých průmyslových městských aglomerací typu Chicago, Pittsburg nebo Cleveland, ale začínají se objevovat i původní vědecké práce amerických badatelů a propagátorů Komenského díla.

Vzhledem k faktu, že rešerše v amerických knihovnách jsou plánovány v příštích letech, omezím se zatím na tři autory, kteří v průběhu 20. století výrazně přispěli k vytvoření americkému komeniologickému bádání.

Prvním z nich je W. S. Monroe (1863-1939), který napsal a vydal na konci 19. století dvě práce o Komenském, a sice „Comenius: the Evangelist of Modern Pedagogy“ (1892), která je vlastně první známou

⁶² Tamtéž, s. 358; Fayette County Texas Heritage. I., Dallas, Fayette County History Book Committee 1996, s. 26

⁶³ Srov. The Komenský (Comenius) Club at UNL is one-hundred-years old. In: Český dialog. Czech Dialogue (Praha), 2004, č. 1

⁶⁴ Srov. K. Velemínský: Americká výchova. II. Díl. Praha: Fr. Borový 1919, s. 201

původní práci o Komenském vydanou v USA, zřejmě u příležitosti 300. výročí jeho narození. Druhou Monroeovou prací je rozsáhlejší knižní text s názvem „Comenius and the Beginnings of Educational Reform“ (1900).⁶⁵ S americkým bohemistou S. W. Monroem se přátelil Antonín Sum, v letech 1920-1922 atašé československého vyslanectví ve Washingtonu a přítel hraběte Lützowa, který jako český patriot často v USA přednášel i o Komenském.⁶⁶

František, hrabě Lützow (1849-1916) přicestoval do USA v roce 1912 na pozvání ČATK v Chicagu a měl sérii přednášek z českých dějin a kultury na četných univerzitách (Columbia, Yale, Harvard, Michigan, Chicago, Princeton, Cornell, atd.) a v poslanecké sněmovně a senátu. Jedním z hlavních témat bylo dílo a osobnost Komenského nejen v mírovém hnutí.⁶⁷ Lützow byl také autorem anglických překladů Komenského Labyrintu (Labyrinth of the World and the Paradise of the Hearth), které vyšly v roce 1901, 1902 a 1924.

Druhým badatelem je Matthew Spinka (1890-1972),⁶⁸ který pocházel z rodiny původních českých imigrantů a věnoval se celoživotně tématům, církevních a náboženských dějin, přičemž se z českého prostředí zaměřoval především na práce o Janu Husovi⁶⁹ a J. A.

⁶⁵ W. S. Monde: Comenius: the Evangelist of Modern Pedagogy. Boston 1892; Týž: Comenius and the Beginnings of Educational Reform. New York: C Scritner's Sons 1900

⁶⁶ Srov. T. Čapek: Návštěvníci z Čech a Moravy v Americe v letech 1848-1939. Chicago 1940 s. 31-32, 47; O Lützowovi v USA nejlépe viz: L. Mazúch: Renegát (nejen ve službách) češství. František, hrabě Lützow. Ústí nad Orlicí, Ofts 2014

⁶⁷ Více srov.: A. Sum: The late Count Lützow, A tribute to the Memory of a great Bohemian patriot. Praha 1925; A. Lützow: Americké dojmy (American Impressions). Praha 1912

⁶⁸ Matthew Spinka byl americkým historikem. Pracoval na Univerzitě v Hartfordu a byl výborným znalcem Husova a Komenského díla a života. V roce 1946 získal na ETF UK v Praze čestný doktorát.

⁶⁹ Z jeho tvorby o Husovi uvádíme jako inspiraci pro letošní výročí, kterému je i tato konference částečně věnována, jen ty neznámější Spinkovy texty: M. Spinka: John

Komenském věnoval jako autor, editor a překladatel M. Spinka několik dodnes ceněných a zásadních prací.⁷⁰

Třetím autorem je náš současník, Craig D. Attwood, který se ve své knize zabývá tématem vývojem teologie v Jednotě bratrské od Husa až ke Komenskému.⁷¹ Ojediněle se Komenskému věnovali i další autoři, např. M. Šafranek a W. A. Morrison: *The Angel of Piece*. (New York, Pantheon Books 1944) nebo F. H. Hay a S. S. Laurie, kteří vydali Komenského životopis s názvem „John Amos Comenius“ již v roce 1892, k 300. výročí jeho narození.⁷² Komenskému věnoval v 60. letech minulého století pozornost také srovnávací pedagog J. E. Sadler svými dvěma pracemi.⁷³ Heslo o Komenském obsahuje i prestižní „The

Hus and the Czech Reform. Hamden: Archon Books 1966 (1941); Týž: *John Hus at the Council of Constance*. New York, Columbia University Press 1965; Týž: *John Hus' Concept of the Church*. Princeton, Princeton University Press 1966; Týž: *John Hus. A Biography*. Princeton, New York, Princeton University Press 1968; Týž: *The Letters of John Hus*. Minnesota, Minnesota university Press 1972;

⁷⁰ Patří sem zejména: M. Spinka: *John Amos Comenius: a forgotten prophet of unity*. Baltimore, Christian Unity Quaterly 1923; Týž: *The irenic program and activity of John Amos Comenius*. Chicago, University of Chicago Press 1923 (Disertation Thesis); Týž: *The Bequest of the Unity of Brethern*. Od J. A. Comenius. Chicago, The National Union of Czechoslovak Protesants in America 1940; Týž: *The Significance of John Amos Comenius for our age*. American-Czechoslovak Fellowship 1942; *The Labyrinth of the World and the Paradise of the Hearth..* Translated by M. Spinka. Chicago III, National Union of Czechoslovak Protestants in America 1942; Týž: *John Amos Comenius. That incomparable Moravian*. Chicgo, University of Chicago Press 1943; Týž: *Comenius pansophic principles*. Berne (indiana) 1953;

⁷¹ C. D. Attwood: *The theology of the Czech Brethern from Hus to Comenius*. University Park: Pennsylvania State university Press 2009

⁷² Reprint této knihy vyšel v roce 1973. Ke stejnému výročí vydal knihu s názvem „The Place of Comenius in the History of Education“ také N.M. Butler (Syracusy (NY), C. W. Barden 1892.

⁷³ J. E. Sadler: *J. A. Comenus and the Concept of Universal Education*. London, Allen & Unwinn 1966; Týž: *Comenius*. London, Cottein – MacMillan 1969, které měly velký ohlas i v USA.

Columbia Eletronic Encyclopedia“ (New York, Columbia University Press 2013).⁷⁴

V USA vyšla anglicky také Komenského zásadní pedagogické spisy. Např. *Didactica Magna* v překladu M. W. Keatinge z roku 1896, poté v roce 1910, 1923 a jako reprint v roce 1967. Kongresová knihovna (Library of Congress) obsahuje téměř 200 anglických překladů Komenského spisů, původních vědeckých i popularizačních prací českých, německých, anglických i českých autorů.⁷⁵

Nezisková organizace „Comenius Foundation US“ se snaží pomocí moderních médií šířit a propagovat myšlenky Komenského.⁷⁶

Významné vědomí o Komenském, jeho idejích, díle a odkazu pro současnost uchovávají a šíří přímí potomci Jana Amose, kteří dnes již v Německu (Fischerové, Jablonští, Jäschkeové, Langeové, Schmidmeyerové, Weisové, Wollenhauptové a Zahnové) a v USA Kallikové tvoří desátou generaci.⁷⁷ Rodina Kalliků odešla z Československa do Jižní Ameriky v roce 1947. Část rodiny v čele s Janem Ferdinandem Kallikem žije dnes v Los Angeles v Kalifornii. Tři z Janových dětí jsou učiteli, z nichž Alison patří k deseti nejlepším učitelkám v Kalifornii (2008). Tito pak šíří Komenského tradice mezi další generace kalifornských dětí. Rodina uchovává jako vzácnou relikvii Komenského pečetní prsten.⁷⁸

⁷⁴ Encyklopedie je dostupná on-line na: www.cc.columbia.edu/cu/cup

⁷⁵ Bibliografie je dostupná on-lina na: www.loc.gov/rr/european/cash/cash10.html, v oddíle Czech and Slovak History: An Annotated Bibliography.

⁷⁶ Srov. <http://www.answers.com/topic/comenius-foundation>

⁷⁷ Jde o potomky Komenského dcer Alžběty a Anny, protože jeho jediný syn Daniel, narozený v roce 1646, zemřel při námořní katastrofě dne 1. května 1696. V Čechách zemřel poslední potomek Komenského, Franz Wollenhaupt z Hranic na Moravě v roce 1934

⁷⁸ Více informací viz publikace M. Pánková: *Jan Amos Komenský v nás*. Praha: NPM J. A. Komenského 2014

Závěrem

I když nelze přeceňovat celoplošný vliv Komenského idejí a znalost jeho myšlenek v širokých kruzích americké společnosti, chtěli jsme ukázat možnosti, které jsou dnes v USA běžně dostupné, aby si každý zájemce mohl své znalosti o odkaz díla a života prohloubit. Jedná se nejen o české imigranty a jejich potomky, ale dnes již i o původní americké zájemce o českou historii a kulturu vůbec, o čemž svědčí rostoucí počet původních amerických prací o Komenském nebo překladů jeho děl (viz sbírka v Kongresové knihovně). V časopise „Český dialog“ vyšel v roce 2012 ojedinělý přehledový článek o životě a díle J. A. Komenského, bohužel s řadou nepřesností. Protože je ale článek v češtině, nějakého vlivu mezi současnými Američany moc nemá.⁷⁹

Jméno Comenius se stává symbolem kulturnosti, tolerance a podpory vzdělávacích a dalších sociálně orientovaných aktivit. Nelze také zapomínat na stále se významně projevující vliv církve Moravských bratří v USA. Je velmi zajímavé nejen pro udržování přátelských vztahů mezi lidmi, zabývat se vlivem odkazu Komenského a vědecky přispívat k poznání jejich minulosti pro potřeby jejich budoucího rozvoje. Je to naše společná odpovědnost, jak často připomínal i prezident Václav Havel.

Jsem rád, že tímto příspěvkem mohu také pomoci upevnit odkaz Komenského v Americe, podobně jako se o to snaží např. „Společnost pro vědy a umění“ (SVU) v čele s dr. M. Rechcígelem a v roce 1997 vzniklá „Czech American Cultural Heritage Commission“. Nadějným počinem je i založení Comenius Academic Club v New Yorku, který od roku 2013 šíří už jen svým jménem památku Komenského a pomocí konferencí a vlastního časopisu rozvíjí poznání jeho stále aktuálního odkazu.

Prameny

Congress Library Washington
Czech Heritage Foundation (Cedar Rapids, Iowa)

⁷⁹ Volfová, J.: Jan Amos Komenský. Český dialog, 2012, č. 3, s. 2-3. Deset let před tím vyšla ve stejném časopise o Komenském půlstránková redakční informace u příležitosti jeho narozenin (Český dialog, 2002, č. 3, s. 2.)

Czechoslovak Heritage Museum and Library (Berwyn, Illinois)
Moravian Brethern Archives Bethlehem (Pennsylvania)
Moravian Historical Society (Nazareth, Pennsylvania)
Muzeum Moravských bratří v Suchdolu nad Odrou
Vlastivědné muzeum v Šumperku

Literatura

1. BÍRÓCZI, D., *Czechs in America. The maintenance of Czech identity in contemporary America*. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU 2003. Diplomová práce.
2. BLACK, R. C. III. *The Younger John Winthrop*. New York – London 1966
3. BROUČEK, D., SOCHOROVÁ, L., ŠTĚPÁNOVÁ, L., PARGAČ, J., *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895*. Praha: Littera bohemia 1996. ISBN 80-85916-12-6
4. COOK, S. F. *The Indian Population of New England in the seventeenth Century*. Berkeley – Los Angeles – London: University of California Press 1976
5. ČAPEK, T., *The Čechs (Bohemians) in America*. Boston and New York: Houghton Mifflin 1920
6. ČAPEK, T. *Augustine Herrmann of Bohemia Manor*. Praha: v. n. 1930
7. Český dialog. Czech Dialogue. Praha: Mezinárodní český klub
8. DIGNOWITY, A. M., *Bohemia Under Austrian Despotism*. New York 1859
9. DVORNIK, F., *Czech Contribution to the Growth of the United States*. Wahington, D. C. 1961
10. ECKERT, E., *Stones on the Prairie. Acculturation in America*. Bloomington: Slavica Publishers Indiana University 2006. ISBN 0-89357-316-7
11. *Fayette County Texas Heritage*. 2 díly. Dallas: Fayette County History Book Committee 1996
12. FOGLEMAN, A., S., *Moravians*. New Georgia Encyclopedia, 16. 9. 2014. <http://www.georgiaencyclopedia.org/articles/arts-culture/moravians>

13. FORNŮSKOVÁ, J. *Factors that Drove Czechoslovaks to emigrate to the U. S.* Zlín: FHS Univerzita Tomáše Bati 2009. Závěrečná práce bakalářského studia
14. FRIES, A. L., *The Moravians in Georgia.* Winston-Salem (N. C.) 1905
15. HAMILTON, K. G., *The Bethlehem Diary, Vol. I. – II. (1742 – 1745).* Bethlehem: Moravian Archives 1971, 2001
16. HUDSON, E., MARESH, H. R., *The Czech Pioneers of the Southwest.* Dallas: South-West Press 1934
17. ISAACSON, W., *Benjamin Franklin. An American Life.* Washington: Simon & Schuster 2003. ISBN 978-0684807614
18. KENT, J., *Wesley and Wesleyans.* New York: Cambridge University Press 2002. ISBN 521-45532-4
19. KOMENSKÝ, J. A. *Truchlivý I. - IV.* Tábor: B. Souček 1916
20. LABAREE, L. W., KETCHAM, R. L., BOATFIELD, H. C., FINEMAN H. H. (ed.), *The Autobiography of Benjamin Franklin.* New Haven & London: Yale University 1964. Press No. 19
21. LASKA, V., *The Czechs in America (1633-1977). A Chronology and Fact Book.* Dobbs Ferry: Oceana Publications 1978
22. LEMPA, H., PUECKER, P., *Self, Community, World. Moravian Education in a Transatlantic World.* Bethlehem: Moravian Archives 2014
23. LEVERING, J. M., *A History of Bethlehem. Pennsylvania 1741-1892.* Bethlehem (Penn.) 1903
24. LONGFELLOW, H. W., *Poems.* Boston: Ticknor, Ried and Fields 1853
25. LÜTZOW, F., *Americké dojmy (American impressions).* Praha 1912
26. MILL, F., *John Wesley (1703-1791).* New Georgia Encyclopedia, 5. 6. 2014. <http://www.georgiaencyclopedia.org>
27. MOUTOVÁ, N., POLIŠENSKÝ, J. *Komenský v Amsterdamu.* Praha: SPN 1970
28. NELSON, V. H., *Christian David, Servant of the Lord, Being a Translation of the Memoir of Christian David as Written by Zinzendorf and Translations of Selected Letters and Reports Written by Christian David or Pertaining to Him.* Bethlehem: Moravian Archives 1962
29. NELSON, H., SCHLUETER, J., PUECKER, P., *John Valentine Haidt: The Life of a Moravian Painter.* Bethlehem: Moravian Archives 2012
30. ODLOŽILÍK, O. *Cesty z Čech a Moravy do Velké Británie v letech 1563-1620.* In: Časopis Matice Moravské, r. 35, s. 1935
31. Ottův slovník naučný. Praha: J. Otto 1888 - 1909
32. PÁNKOVÁ, M. (ed.). *Jan Ámos Komenský v nás.* Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského 2014. ISBN 978-80-86935-25-6
33. PATERA, A., *Jana Amosa Komenského Korrespondence.* Praha 1892
34. POLIŠENSKÝ, J., *Benjamin Franklin a první americká revoluce.* Praha: Orbis 1956
35. POLIŠENSKÝ, J., *Moravané a jiní čeští vystěhovalci v Pensylvánii.* In: Československý svět, r. 25, 1970, č. 13
36. POLIŠENSKÝ, J. *Michael Sabel a počátky amerického obchodu s českým sklem.* In: Jihočeský sborník historický, r. 40, 1971
37. POLIŠENSKÝ, J. *Komeniána v Hartlibově pozůstalosti.* In: Pedagogika, r. XXII, 1972, č. 2, s. 83-90, 1. část; In: Pedagogika, XXVII, 1977, č. 6, s. 229-233, 2. část
38. POLIŠENSKÝ, J. *Komenský, Hartlib a anglická revoluce 17. století.* In: Československý časopis historický, r. XXVI, 1978, s. 228-248
39. POLIŠENSKÝ, J. a kol., *Dějiny Latinské Ameriky.* Praha: Svoboda 1979
40. POLIŠENSKÝ, J. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky II. Češi a Amerika.* Praha: Karolinum 1996. ISBN 80-7184-147-1
41. POLIŠENSKÝ, J. *Komenský, muž labyrintů a naděje.* Praha: Academia 1996. ISBN 80-200-0580-3
42. RAKOVÁ, S. *Moravská církev ve společnosti koloniální britské Ameriky 18. století.* Praha: FFUK 1970. Diplomová práce. Knihovna Historického semináře FFUK Praha, sign. H-86/71
43. REHCÍGL, M. *Počátky české emigrace do zemí latinské a severní Ameriky.* Brno: Nakladatelství a vydavatelství Miroslav Nehyba 1999
44. REHCÍGL, M. *Češi v New Yorku.* Rkp. Vlastní archív autora.

45. ŘÍČAN, G. A. *Moravští bratři ze Suchdolu*. Suchdol nad Odrou: Klub přátel Suchdolu, sv. 10
46. ŘÍČAN, D. *David Zeisberger – apoštol Indiánů*. Suchdol nad Odrou: Moravian 2008, sv. 8
47. SAXON-FORD, S., *The Czech Americans*. Philadelphia: Chelsea House Publishers 1998
48. SCHWARZE, W. N., GAPP, S. H., *A History of the Beginnings of Moravian Work in America, Being a Translation of Georg Neisse's Manuscripts*. Bethlehem: Moravian Archives 1955
49. SPINKA, M. *John Amos Comenius: That Incomparable Moravian*. Chicago: The University of Chicago Press 1943
50. SUM, A., *The late Count Lützow. A tribute to the memory of a great Bohemian Patriot*. Praha 1925
51. ŠTĚŘÍKOVÁ, E., *Matouš Stach*. Suchdol nad Odrou: Moravian 2012, sv. 11
52. TELFORD, J., *The Life of John Wesley*. London: Hodder and Stoughton 1886
53. TESAŘOVÁ, L. *Češi v Americe*. Ostrava: OU 2005. Diplomová práce
54. *The Autobiography of Benjamin Franklin*. New York 1916. ISBN 978-1-105-51496-8
55. *This Month in Moravian History*. Měsíčník Archívu Moravských bratří v Bethlehemu.
56. TREVOR-ROPPER, H. R., *Three Foreigners and the Philosophy of the English Revolution*. In: Encounter, r. 13, 1960, s. 3-20
57. TURNBULL, G. H. *Hartlib, Dury and Comenius*. Liverpool: The University Press 1947
58. TURNBULL, G. H. *Some Correspondence of John Winthrop, Jr. and Samuel Hartlib*. In: Proceedings of the Massachusetts Historical Society LXXII, 1963
59. VANČURA, Z. *Otcové, poutníci a počátky americké literatury*. Praha: Univerzita Karlova 1965. AUC, Philologica, Monographia VI.
60. VELEMÍNSKÝ, K. *Americká výchova. II*. Praha: Fr. Borový 1919

61. WESLEY, J., *The Journal of John Wesley*. Chicago: Moody Press 1951. Dostupné on-line: <http://www.ccel.org/ccel/wesley/journal.html>

Karel Rýdl (Fakulta filozofická Univerzity Pardubice; text mírně pokrácený byl převzat s laskavým svolením autora z časopisu Theatrum Historiae, č. 2, 2015, roč. XVI, kam byl odevzdán ke zveřejnění).

Timothy Snyder – laureát Ceny Nadace Vize 97

Vážení přátelé a ctění kolegové.

Dovolte mi zde se ještě jednou a poněkud jinak vrátit k pátému říjnu tohoto roku a navázat tak na můj předchozí text v Podzimních sborových listech 2015, v němž jsem si dovolil vedle jiných a povolanějších zavzpomínat na prezidenta Havla.

Nedožitě 79. narozeniny Václava Havla oslavili jeho ideoví pokračovatelé, tak jak si on sám přál. Ještě za svého života s vtípem sobě vlastním, maskoval své narozeniny akcí důležitější, kterou bylo udílení ceny jeho nadace. Lidé se tedy sešli společně i s ním, ale ten hlavní důvod nebyl on, nýbrž nějaká vybraná osobnost vědeckého či širěji intelektuálního světa. Nejinak je tomu i v letech, kdy už není mezi námi tělesně, ale nepřestává nás vést morálně a ideově. Tedy i letošního pátého říjnového dne, což bylo pondělí, sešli se příznivci, přátelé, odborná veřejnost a společenští hosté v bývalém klášteře svaté Anny, aby se účastnili vzpomínání na Václava Havla, ale hlavně předání ocenění významné vědecké osobnosti. Při té příležitosti nechyběla samozřejmě jeho druhá choť Dagmar Havlová a stejně tak ani bratr Ivan M. Havel s manželkou Dášou.

Postupně však již pojďme opustit osobu oslavence a věnovat se oceněnému – tedy letošnímu laureátu. Je to ocenění s již osmnáctiletou tradicí a tak již posedmnácté byla v tento den udělena Cena Nadace Vize 97 Dagmar a Václava Havlových (jak zní její úplný název) a jejím letošním laureátem se stal Timothy Snyder. Lze si o něm na internetu přečíst mnohé. Ale hlavně si lze přečíst již i jeho knihy. Již čtyři byly přeloženy i do češtiny. Omezím se tedy jako v předchozím textu na svojí

osobní reflexi celé události. Bylo mi ctí, že jsem se s profesorem Snyderem měl možnost při jeho krátkém pobytu v Praze potkat čtyřikrát.

Poprvé to bylo při jeho tradiční přednášce pro CTS (Centrum pro teoretická studia – společné pracoviště akademie věd a Univerzity Karlovy; špičkové pracoviště, které založil a dlouho také vedl bratr Václava – Ivan M. Havel.) Tu ostatně již tradičně přednese v užším kruhu každý laureát. Mimo jiné také proto, že lidé okolo CTS se aktivně podílejí na výběru vhodných kandidátů. Již na této přednášce mne T. Snyder velmi zaujal.

Podruhé proběhlo setkání 5. října dopoledne, kdy byla vedena tradiční rozprava s laureátem určená širší odborné veřejnosti, kde diskutují také panelisté a následně jsou kladeny i dotazy z publika. Debatu vedl Šimon Pánek a panelu se účastnilo ještě pět dalších osobností. Zde jsem naplno poznal šíři i hloubku záběru jeho vzdělání naším regionem a jeho historickými souvislostmi, které – řekněme si to upřímně – mnoho z nás od takového „nějakého“ Američana nečeká.

Následovala odpoledne slavnostní ceremonie předání ceny. Ta je ztělesněna a zhmotněna (váží 20 kg) berlou svatého Vojtěcha od akademického sochaře Jiřího Plieščíka, podle ideového návrhu Michala Jůzy. Celý ceremoniál je takovým malým komponovaným pořadem, kdy různé promluvy jsou prokládány živou hudbou přítomného orchestru, a to celé v imponantním prostředí Pražské křižovatky (původně klášterního kostela svaté Anny – Annenský klášter). Pořad moderuje herečka a aktivistka Táňa Fišerová a cenu dostává laureát osobně z rukou paní Dagmar Havlové. Následuje pak jeho slavnostní přednáška. Jak fascinující ovšem bylo pro všechny shromážděné v lodi kostela, když ji Timothy Snyder přednesl v češtině. Samozřejmě ne dokonalé a míšené mnohdy s polštinou, ale nebylo posluchače, který by to neoceňoval. Když se nad tím však trochu zamyslíme, není to až nepochopitelné. Kdo se v zahraničí zabývá dějinami střední Evropy a je ve svém úsilí poctivý, nemůže se bez jazykové kompetence dobře obejít. Ale nejen formou, ale i obsahem byla přednáška udivující. Museli jsme se trochu stydět, jak živé jsou myšlenky Václava Havla v Americe a jak potřebné je připomínání tématu holocaustu a jeho aktualizace k dnešku. Laudatio na

laureáta pak velmi příhodně proslovila také významná osobnost, kterou netřeba představovat a byl jím letos Šimon Pánek.

Mým posledním osobním setkáním s T. Snyderem bylo setkání nejosobnější. Při společenské akci po ceremonii následující, měl jsem šťastnou příležitost si s laureátem krátce promluvit a moje fascinace pokračovala. Viděl jsem, jak přínosné je podívat se na sebe sama a naše vidění světa pohledem z vnějšku. Po osobní stránce jsem byl překvapen, jak milou a vstřícnou osobností T. Snyder je. Ale lze se tomu vlastně divit u člověka, který po světě učí a propaguje morální myšlenky a postoje Václava Havla? To spíše opak by byl udivující.

Několik věcných informací o Timothy Snyderovi.

Je profesorem historie a stálým člen ústavu humanitních věd na Yaleově univerzitě v USA. Zde se věnuje zejména dějinám střední a východní Evropy, kam často jezdí a zaměřuje se přitom na především na problematiku holocaustu. Cenu Nadace Vize 97 získal za nadčasovou reflexi historických událostí moderních dějin a filosofické úvahy o dějinách.

Vedle jiných jeho zde vydaných knih, vyšel nyní ve spolupráci s OPS sborník textů s názvem **Politika života a smrti**. (Lze zakoupit v OPS za dotovanou cenu.) Ten obsahuje čtyři studie, jeden text, který můžeme charakterizovat jako recenzi, a šest publicistických esejů. Tematicky pokrývají pouze výše z autorova záběru. Několik textů se vztahuje k jeho bestselleru Krvavé země. Tématem knihy jsou netradiční úvahy o holocaustu, na téma Stalin a Hitler, fašismus, historický vývoj Ukrajiny a obecnější stati o paměti, kolektivní paměti a paměti suverenity. Dále je kniha doprovázena životopisem, autorovým doslovem a soupisem všech jeho publikací.

Ukázka z knihy POLITIKA ŽIVOTA A SMRTI:

„V prvních poválečných desetiletích byla historie holocaustu menšinovým tématem v rámci německých dějin. V sedmdesátých a osmdesátých letech probíhala v německé historiografii i debata mezi „intencionalisty“ a „funkcionalisty“, kdy první z nich zdůrazňovali nahodilost Hitlerova vzestupu k moci a význam jeho rozhodnutí, zatímco druzí kontinuitu a kreativitu německých státních orgánů. Tato

debata pokračovala v devadesátých letech, kdy se holokaust stal tím, co určuje nacistické období. Tehdy se zdála základní otázkou role Hitlera a ostatních nacistických představitelů v iniciaci ideologicky podmíněného masového vraždění Židů v protikladu iniciativ vznikajících v úřadech v odpovědi na konkrétní ekonomické nebo vojenské problémy. Tyto dřívější i pozdější formy intencionalisticko- funkcionalistické debaty přinesly uspokojivé výsledky v pracích Iana Kershawa a Petera Longericha.

Ačkoliv intencionalisté a funkcionalisté se zdají být opačnými stranami sporu, jejich zdánlivý nesouhlas překrývá základní jednotu – preferenci pro vnitřní, psychologickou a národní historii před vnější, sociologickou a nadnárodní. I když intencionalisté a funkcionalisté se neshodnou v tom, jak se Němci dostali k nadvládě nad většinou Evropy, oba tyto tábory předpokládají, že tyto otázky mohou být zodpovězeny na základě pramenů, které i při nejlepších interpretacích zůstaly omezeny německým vnímáním světa, v němž vznikly a byly vyjádřeny.

Protože většina účastníků této debaty byla závislá na německých úředních pramenech, diskurs měl implicitně psychologicky charakter. Jedna věc je, jak Němci vnímali svět a jak se domnívali, že jej změni, druhá věc je tento svět popsat a interpretovat. Zvláště po září 1939 se němečtí představitelé a instituce střetávali s akterými a silami, které nevytvořili, které byly mimo jejich kontrolu a které byly pro ně nepředvídatelné. Jistě, polská vláda odmítající v roce 1939 spojení či Ruda armáda bránící v roce 1941 Moskvu vystupují v německých pramenech, avšak žádný historik užívající pouze německé prameny nemůže rekonstruovat svět, v němž tyto prameny vznikly. Dokonce i subjektivní strana věci, otázka německých cílů a pocitů, zůstává neprůhledná bez nezávislého porozumění něčemu z překvapivé a neomylné reality, se kterou byli Němci konfrontováni a o které uvažovali, aniž by ji vždy srozumitelně zaznamenali.

Ačkoli by málokterý dnešní historik připustil, že spoléhá na představu civilizace, metodologie mnoha historií holokaustu se na ni zda být závislá. Jako výsledek závislosti na německých pramenech, sice neopominutelných, avšak nepostačujících, potvrdila jistou ideu samotné německé nebo západní civilizace. Jistě, historici holokaustu užívají své

prameny kriticky, v obou smyslech tohoto slova. Avšak oni mají za dané, a to způsobem, který je nyní ve srovnatelných oblastech historického bádání neakceptovatelný, že realita dobytí je vyčerpána záznamy dobytých. Je to příběh civilizace, která překonala veškeré morální i mocenské limity, což vedlo k fyzickému i metafyzickému kolapsu. Tak historická podání německé civilizace určují instituce, které mohou být zneužity (jako v průkopnických pracích Raula Hilberga), nebo rozlišují a popisují důvody pro „špatný tah“ německé civilizace (tak v adaptacích Sonderwegovy myšlenky), nebo zobecňují německou civilizaci jako specifickou a extrémní polohu širšího moderního trendu odcizení, koncentrace a destrukce (Hannah Arendtova).

Avšak, je-li tu civilizace, která selhala a zjevila své rozpory či zralost k modernitě, musela nejprve existovat. Bez předpokladu německé civilizace a civilizace jako takové by metafora oběti byla nesmyslná. Skutečnost, že děj holokaustu by bylo možno sledovat tak jednoduše, vzbuzuje podezření.“

Michal V. Hanzelín

(Filosof a nedostudovaný matematik, který s přáteli na Kanině provozuje neziskovku OPS. Ta páchá osvětlu, vede veřejnou knihovnu, své knihy vydává a oživuje staré poctivé řemeslo.)

17. listopad – proslov faráře Jonatana Hudce v Mladé Boleslavi

Milí přátelé, bohužel nemohu vzpomínat na dění tady ve městě roku 89. Jednak jsem byl ještě kluk a bydlel v Podkrkonoší, a jednak nemám ani dost podkladů od pamětníků. Většina těch, kterých jsem se vyptával, mi vyprávěla o tom, že spíš jezdili do Prahy, aby podpořili sílu demonstrací v hlavním městě.

Přijde mi to hezké, že tehdejší časy dokázaly zvednout mnoho lidí ze svých křesel a lenošek a vydat se vyjádřit svůj názor, podpořit boj za svobodu, ať už ve svém městě, nebo jinde. A čím dál častěji si říkám, že by to chtělo opakovat. Že se kolem nás děje pořád mnoho věcí, proti kterým je potřeba se vyjádřit, jenže ve většině jsme jaksi z pohodlně, ukolébáni tím, že tu naši demokracii (a komfort, který nám přinesla), přece jen tak nic neohrozí.

Žil jsem před lety nějaký čas ve Francii, a tam to bylo jiné. Například demonstrace jsou jakousi běžnou součástí veřejného života. Když tehdy hrozilo, že se k moci dostane Jean Marie Le Pen, se svým ultranacionalistickým programem, vyšli do ulic svorně jak pravíci tak levíci voliči a skandovali hesla proti násilí, proti nenávisti, proti netoleranci, prostě v duchu ideálů francouzské revoluce. V naší zemi, když se takto někdo ozve, ve jménu ideálů „Sametové revoluce“, jakmile někdo hlásá lásku, pravdu a toleranci, bývá za nebezpečného blázna, který by měl být raději zticha, nestarat se o veřejný prostor. Obávám se, že tenhle trend není dobrý. Nese sebou totiž právě i rezignaci na původní ideály, a pokud ty nebudou, nebudeme mít do budoucna už vůbec na čem stavět, za co bojovat, o co se zasazovat. Zdá se, že mnozí naši spoluobčané to chápou, ale pořád jich není dost.

Jeden boj už byl vybojován před 26 lety. Za tu dobu proběhlo přenastavení naší společnosti, ale pořád ještě tak trochu stojíme rozkročení mezi dvěma etapami. Nezájem o veřejný prostor, který nastavila doba minulá, (protože tehdy nešlo nic moc změnit), a který se v polistopadových letech na chvíli zlomil, ten zdá se opět velmi často vítězí. Jakoby nám docházel dech, ztrácela se víra, že ideály mohou přežít, mohou být skutečnými stavebními kameny společnosti, která patří do Evropy.

Možná je současný stav odrazem doby, kdy se prosazuje individualismus a převládá názor „ať se každý stará sám o sebe.“ V takovém prostředí se ale potichu vytrácí důležité lidské schopnosti – třeba porozumění druhým. Ono porozumět někomu, to nejde bez kontaktu. Sice jsme dobře dostupní, máme mobily a internet, ale přece jen jdeme dnes dost po povrchu, a máme čím dál méně času na blízkost. A přitom právě blízkost je něco, po čem jako lidé přeci toužíme a trápíme se, když se nám jí nedostává. Důkazem nám buď velký úspěch sociálních sítí, které navzdory všemu problematickému, dovolují alespoň trochu sdílení. Ale pořád je to na povrchu. Nesnažíme se umět pochopit, proč se třeba jedni trápí a druzí radují. Zdobí-li lidskou společnost nezájem o druhého, o to jak žije a co ho trápí, je něco špatné. V polistopadových letech vzniklo poměrně jasné nasměrování, které vycházelo z poučení, že lhostejnost a nezájem nejsou dobré. A například naše tehdejší zahraniční politika získávala dobré jméno právě svým zájmem o dění ve světě, svou odvahou se vyjádřit proti porušování lidských práv, proti despotům a tyranům světa. Zdrojem těchto odvážných postojů byla vlastní zkušenost nesvobody. A zdálo se, že jsme se mnoho poučili. A také jsme v těch prvních letech byli najednou hrdí. Alespoň já jsem to tak cítil. Byl jsem hrdý, jak se naše země angažuje, jaké má dobré jméno. Ale zájem o lidská práva najednou, zdá se, opadl, zahraniční politika považuje za úspěch ekonomické dohody, nebo když má naše země pověst nepřístupné a zlé krajiny, kam není radno zavítat. Jakoby se postupně zájem o druhého srazil do několika osamělých ostrůvků angažovaných lidí.

Před týdnem byl u nás na faře Jan Urban, mluvčí OF v roce 1990. A říkal, že ho mrzí, jak se ani neví, co mnozí naši spoluobčané pro záchranu jména republiky dělají. Dobrovolníci jezdí na maďarsko-srbské hranice, dovážejí samovolně materiální a potravinovou pomoc. Organizace „Člověk v tísni“ v Sýrii dodává potravinové balíčky 175 tisícům lidí. Není pravda, že se u nás nikdo neangažuje. Ovšem jinde v Evropě by mnozí ti obětaví, za ideály bojující, dostali vyznamenání, nebo alespoň poděkování vládních představitelů, u nás se o nich ani neví.

Myslím, že je dobré si připomínat 17. listopadu nejen časy nesvobody, ale i těch následujících několik let, sice divokých, ovšem stále zápasících o ty tak často skloňované ideály pravdy a lásky. A je jen

smutné, že se na tohle výročí chystají na Pražském Albertově projevy lidí, hlásajících sobectví, netoleranci, probouzející mnohou nenávisť. Vždyť právě v této době si jen těžko lze představit jiné stavební kameny společnosti, než solidaritu a lásku, porozumění a soucit s druhými. Zvláště po pátečních útocích v Paříži si musíme uvědomit, že náš prostor ohrožuje především nenávisť, a do ní nelze nepočítat tu kolem nás, tu naši.

Kdybychom měli dost zájmu a porozumění, věděli bychom, že i ti lidé, kteří stále proudí do Evropy, prchají právě před nenávisť. Neví jak v takovém prostředí dál žít, jsou živým důkazem, že se v ní žít nedá. Připomínat výročí svobody pod taktovkou nenávisti, intolerance a nesolidarity je velmi smutné. Slavit tohle výročí se dá snad jediné snahou znovu různými prostředky zkoušet oživovat původní ideály s vědomím, že ony mají šanci nenávisť překonávat. Ono už se něco podivuhodného děje a kvasí, lidé dnes opět stále více vyrážejí do ulic a ozývají se. A ani já neztrácím naději, že láska a pravda budou dál vítězit, vytvářet dobrý prostor k životu, když se nám podaří je pěstovat, když se budeme snažit jimi každodenně žít, i tady v Mladé Boleslavi, navzdory všemu, co se kolem nás děje a bude dít.

Jonatan Hudec (farář sboru Českobratrské církve evangelické v Mladé Boleslavi; předneseno v úterý 17. listopadu 2015 při vzpomínkovém veřejném shromáždění u pomníku obětem komunismu na náměstí Republiky v Mladé Boleslavi;
převzato z webu římskokatolické farnosti v Mladé Boleslavi - <http://www.farnost-mb.cz/clanky/Laska-a-pravda-budou-dal-vitezit.html>)

My a migranti

S láskou přijímejte i ty, kdo přicházejí odjinud – tak někteří, aniž to tušili, měli za hosty anděly.

(Žd 13,2)

Velkým tématem letošních veřejných debat se stali utečenci, přicházející z různých zemí a hledající bezpečí a slušné životní podmínky v Evropské unii. Podle údajů mezinárodní organizace pro migraci jich letos do Evropy přišlo hodně přes půl milionu a miliony se jich

nacházejí mimo hranice EU. Mladí, staří, matky s dětmi, celé rodiny i ti, kteří přežili smrt svých blízkých. Přicházejí jich každý den tisíce, každý den přibývá obětí, těch, kteří cestu nepřežili. S přicházející zimou se situace dalších migrantů stává stále obtížnější. Hrozí tu obrovská lidská tragédie.

V některých zemích EU jsou zdůrazňovány vstřícnost, soucit a vlídné přijetí lidí v nouzi. V naší veřejnosti se šíří především představy ohrožení, zátěže a nebezpečí pronikání zločinu. Na této situaci se podílejí také média a naši politici této náladě nedokáží nebo nechťejí důrazně čelit. Vzhledem ke způsobu jednání s migranty (např. v tzv. detenčních zařízeních) získala ČR velmi špatnou pověst a je za své chování kritizována na mezinárodní úrovni.

Prosíme Vás, abyste jako křesťané, kteří znají důležitost milosrdenství, ve svém okolí čelili atmosféře nenávisti a strachu z příchodích. Je naším posláním dosvědčovat a připomínat našim spoluobčanům lidskost, soucit, úkol nasycit hladové, napojit žíznící, obléci potřebné, navštívit tísněné jako nejenom evangelijní přikázání, ale také jeden ze základů evropské kultury.

Hlavní zátěž tohoto obrovského utečeneckého proudu nese několik málo států. Z více než půl milionu žádostí o azyl v letošním roce připadá přes 200 tisíc na Německo, skoro 100 tisíc na Maďarsko, potom Švédsko, Itálii, Francii a Rakousko. Požadavek rozložit zátěž mezi všechny členy evropského společenství, být navzájem solidární v dobrém i ve zlém, by měl být samozřejmě přijat.

Obracíme se na Vás s prosbou, abyste s nezbytnou odvahou mezi svými přáteli či jinak blízkými obhajovali nutnost solidarity na mezinárodní úrovni, pamětlivi apoštolského napomenutí, abychom na sebe brali břemena druhých. Každé lidské společenství může být stabilní jen tehdy, je-li jeho základem také solidarita.

Víme přitom, že Česká republika, jakkoliv v tom zůstává za mnohými partnerskými státy, dovede přijmout ročně velký počet lidí. Mnoho tisíc z nich, nehledě na etnické, náboženské a kulturní odlišnosti, se již stalo

našimi spoluobčany. Jsme vděční za všechny, kdo se těchto lidí ujímají, kdo se dobrovolně zapojili do péče o uprchlíky a pomáhají potřebným.

Od našich státních institucí očekáváme, že vytvoří podmínky jak pro samotnou integraci, tak pro zvládnání potíží, které s ní jsou spojeny, včetně možných konfliktů. Víme, že si to vyžádá energii, připravenost organizační a zákonnou i nemalé náklady.

Prosíme, abyste jako křesťané ve svém okolí rozptylovali strach v důvěře, že milosrdenství, solidarita a vstřícnost k bližním v nouzi jsou zásadní součástí zralého lidství a že obětovat něco z našeho pohodlí, dostatku a prostředků může pomoci snížit počet obětí na lidských životech. Může se to zdát úkol nad naše síly, ale smíme spoléhat i na Boží pomoc.

Poradní odbor pro společenské a mezinárodní záležitosti synodní rady Českobratrské církve evangelické

Bohoslužby ve vánočním a novoročním období

Neděle 20.12. 2015 **10 hod.**
součástí bude krátké pásmo dětí z nedělní školy a biblického kroužku

Pátek 25.12. 2015 – Boží hod vánoční **10 hod.**
(vysluhování Večeře Páně)

Neděle 27.12. 2015 **10 hod.**

Neděle 3.1. 2016 **10 hod.**
(vysluhování Večeře Páně)

Salár a dary

Zaplatit salár za rok 2015, věnovat peněžní dar na opravy či provoz sboru můžete osobně v kostele u bratra kurátora L. Skopce nebo sestry I. Pavelkové nebo platbou na účet sboru č. 174987837/0300. Děkujeme!

Webové stránky sboru - Sborové listy na internetu

Na adrese www.msenocce.wbs.cz najdete elektronickou podobu tohoto čísla Sborových listů, rozšířenou o další příspěvky:

- Uprchlíci - My a migranti - poradní odbor ČCE,
- Komenský a Severní Amerika - Karel Rýdl,
- 17. listopad - Jonatan Hudec,
- Hus jako mravní subjekt – Jan Kozlík (celý text),
- T. Snyder - M. V. Hanzelín (rozšířená verze).

Požehnané vánoční svátky a nový rok 2016 !

Farní sbor Českobratrské církve evangelické ve Mšeně u Mělníka
Farář Mgr. Michal Šimek, bytem v Kosmonosích,
tel.: 608 718 898, e-mail: majkl.simek@seznam.cz.
Webové stránky sboru: www.msenocce.wbs.cz
Bohoslužby se konají každou neděli v 10 hodin.